

Versie: 4 dd. 11 april 2019

Jaarstukken 2018

regio Stedendriehoek

Bureau Stedendriehoek

Dagelijks Bestuur van 11 april 2019

Regioraad 4 juli 2019

**SAMEN NAAR EEN
SCHONE TOEKOMST**

Inhoudsopgave Jaarstukken

Jaarverslag

1.	Voorwoord	3
2.	Programmaverantwoording	4
2.1	Bestuur en Organisatie	4
2.2	Terugblik 2018 algemeen	5
2.3	Communicatie	6
2.4	Van Agenda Stedendriehoek naar Agenda Cleantech Regio	7
2.5	Algemene dekkingsmiddelen	14
2.6	Onvoorzien	14
3.	Verplichte paragrafen	15
3.1	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	15
3.2	Financiering	16
3.3	Bedrijfsvoering	18
3.4	Verbonden partijen	18
3.5	Rechtmatigheid	18

Jaarrekening

4.	Grondslagen waardering en resultaatbepaling balans per 31 december 2018	20
5.	Balans per 31 december 2018 met toelichting	21
6.	Overzicht van baten en lasten 2018 met toelichting	27
	Resultaat 2018	31
	Programma 001 Bestuur en Bureau	32
	Programma 002 Agenda Stedendriehoek	34
	Programma 004 Mobiliteit	37
	Programma 005 Uitvoeringsovereenkomsten	39
	WNT (wet Normering Topinkomens)	40
7.	Taakveldenoverzicht	41

JAARVERSLAG

1. Voorwoord / inleiding door de voorzitter

We kunnen het niet alleen en willen het niet alleen!

Samen naar een schone toekomst! Dat is het leitmotief binnen onze regionale samenwerking. En ik ben er trots op dat ik hier vanuit mijn rol als voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de samenwerkende gemeenten – de wgr regio Stedendriehoek - een bijdrage aan mag leveren. Uiteraard in nauwe samenwerking met de Strategische Board Cleantech Regio.

Focus is daarbij belangrijk. Heel goed dat we afgelopen voorjaar met elkaar de Agenda Cleantech Regio 2019 – 2023 hebben vastgesteld. Dat geeft richting aan de uitvoering en datgene waaraan onze euro's moeten bijdragen. Energietransitie en circulaire economie zijn onze tophema's in een agenda die gezamenlijk met ondernemers, onderwijs/onderzoek en overheden is vormgegeven en omarmd.

Afgelopen jaar hebben we ook een begin gemaakt met de vertaling van de Agenda Cleantech Regio in een Uitvoerings- en investeringsprogramma met concrete projecten om onze agenda te gaan realiseren. Want uiteindelijk draait het daarom: uitvoeren, tempo maken en resultaat neerzetten.

En de relevantie van de regio groeit. We hebben het afgelopen jaar een nieuwe gemeente mogen verwelkomen. Heerde is nu de achtste gemeente die deelneemt in de regio. En die dus met ons samen werkt aan de uitdagingen die we niet alleen kunnen maar zeker ook niet alleen willen oplossen.

Het afgelopen jaar is als gevolg van de gemeenteraadsverkiezingen het bestuurlijke landschap in de gemeenten veranderd. Dat betekent ook een wijziging in de samenstelling van het Dagelijks Bestuur van de regio Stedendriehoek. Vanaf deze plek bedank ik het vorige DB voor hun inzet en energie voor de regio.

In deze jaarstukken leest u een weergave van de resultaten die we in 2018 hebben neergezet vanuit de regionale gemeentelijke samenwerking. We hebben het boekjaar 2018, net als het jaar daarvoor, met een positief resultaat afgesloten. Ook inhoudelijk hebben we weer mooie resultaten geboekt. Het benutten van de meerwaarde van de samenwerking op regionale schaal is relevant en betaalt zich uit, letterlijk en figuurlijk.

Jeroen Joon
Voorzitter Dagelijks Bestuur

2. Programmaverantwoording

2.1 Bestuur en Organisatie

2.1.1 De Cleantech Regio '

In de Cleantech Regio werken de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen met ondernemers, onderwijs en onderzoek samen aan een energieneutrale en duurzame economie en samenleving. Economie en ecologie gaan hand in hand. Cleantech staat voor meer met minder. Meer productiviteit, banen, efficiency en minder energieverbruik, grondstoffengebruik en impact op het milieu. 2018 was het jaar waarin de [Agenda Cleantech Regio 2019 – 2023](#) is vastgesteld. Deze agenda hebben we samen gemaakt. Vertegenwoordigers vanuit de overheden, het bedrijfsleven en onderwijs en onderzoek hebben gezamenlijk de thema's en ambities bepaald. Met energietransitie en circulaire economie als tophema's. En ook de nodige inzet op innovatiekracht, human capital en schone mobiliteit. Zonder deze basis kunnen wij onze ambities niet realiseren. Dat geldt ook voor onze fijne leefomgeving en idem vestigingsklimaat. We zorgen dat de Cleantech Regio aantrekkelijk is en blijft voor (nieuwe) inwoners, toptalenten en ondernemers.

2.1.2 Regio Stedendriehoek, samenwerking 'light'

De Wgr-regio Stedendriehoek is het samenwerkingsverband van de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen. En sinds 1 september 2018 is Heerde de regio komen versterken. De regio Stedendriehoek is de 'overheidspoot' binnen de samenwerking in de Cleantech Regio en kenmerkt zich door de lichte samenwerkingsvorm. Dit betekent dat de samenwerking gebaseerd is op vrijwilligheid. Er zijn geen bevoegdheden overgedragen aan de regio. De besluitvorming is in handen van de colleges van B&W en de gemeenteraden van de acht deelnemende gemeenten. De Wgr-regio Stedendriehoek is vooral een netwerksamenwerking. In dat verband wordt er ook nauw samengewerkt met de Strategische Board. De samenwerking wordt gefaciliteerd door een klein stafbureau.

2.1.3 Samenstelling DB en Regioraad

De Regioraad (RR) wordt gevormd door twee bestuurders (burgemeesters/wethouders) per deelnemende gemeente. De Regioraad kiest uit zijn midden de leden van het Dagelijks Bestuur (DB). Het DB wordt gevormd door één bestuurder per gemeente. Het Dagelijks Bestuur let op inhoudelijke focus, heldere procedures, heeft overzicht en voert regie. Daarbij wordt zij ondersteund door een gezaghebbend Strategisch Team met kennis, kunde en mandaat (per gemeente een ambtelijk strategisch adviseur, de regiosecretaris, communicatiestrategie, regiocoördinatoren en projectsecretaris).

De gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018 hebben geleid tot wijzigingen in de samenstelling van het DB en de RR.

Het Dagelijks Bestuur werd eind 2018 gevormd door:

Apeldoorn:	Jeroen Joon, voorzitter en portefeuilles Lobby, Communicatie en Middelen. Daarnaast neemt Jeroen deel - met last en ruggespraak - in de Strategische Board namens de overheidsgeleding.
Brummen:	Eef van Ooijen, portefeuille Energietransitie
Deventer:	Frits Rorink, portefeuille Slimme en Schone mobiliteit
Epe:	Erik Visser, portefeuille (Circular) Economie en Werklocaties
Heerde:	Wolbert Meijer, portefeuille Arbeidsmarkt
Lochem:	Bert Groot Wesseldijk, portefeuille Leefomgeving
Voorst:	Jos Penninx, portefeuille Omgevingsbeleid en Wonen
Zutphen:	Annelies de Jonge, vicevoorzitter en portefeuille Agenda Cleantech Regio

Bij deze bedanken we Johan Kruithof (Apeldoorn), Alex van Hedel (Brummen), Hans van der Hoeve (Epe), Sebastiaan van 't Erve (Lochem), Jos Penninx (Voorst), Annelies de Jonge (Zutphen), Fred de Graaf (Heerde) en niet het minst onze gewezen voorzitter Andries Heidema voor hun inzet voor de regio op de verschillende portefeuilles de afgelopen jaren.

Dit geldt ook voor de leden van de Regioraad, John Berends (Apeldoorn), Jan Jaap Kolkman (Deventer) en Oege Bosch (Zutphen) die na het vormen van de nieuwe colleges in de gemeenten niet meer zitting hebben in de Regioraad.

De Regioraad werd eind 2018 gevormd door:

Apeldoorn:	Jeroen Joon, voorzitter, Detlev Cziesso
Brummen:	Eef van Ooijen, Peter-Paul Steinweg
Deventer:	Frits Rorink, Thomas Walder
Epe:	Erik Visser, Robert Scholten
Heerde:	Wolbert Meijer, Yasemin Cegerek
Lochem:	Bert Groot Wesseldijk, Erik-Jan de Haan
Voorst:	Jos Penninx, Wim Vrijhoef
Zutphen:	Annelies de Jonge, Harry Matser

2.1.3 Overlegvormen P-beraden, tafels en Breed Beraad

Portefeuilleberaden

Afhankelijk van de opgave en behoeften van gemeenten zijn in 2018 de portefeuilleberaden ingericht. Lokale portefeuillehouders werken hierin gezamenlijk aan concrete gedeelde opgaven. De portefeuillehouder uit het DB is voorzitter. De portefeuilleberaden worden voorbereid in een ambtelijke werkgroep. In 2018 kenden we portefeuilleberaden met een meer permanent karakter (wonen, economie en arbeidsmarkt, energietransitie etc.) en met een tijdelijk karakter (bijvoorbeeld Binnensteden en kernen). Daarnaast is de Stuurgroep Regionale Energie Strategie ingesteld en functioneerde de stuurgroep Beter Benutten met rijk, provincies en bedrijfsleven.

Thematische tafels

Zowel de Strategische Board als de Wgr werken met tafels. Dit zijn overlegvormen rond een maatschappelijk relevant thema waarvan de deelnemers uit overheid, bedrijfsleven, onderwijs en maatschappelijke organisaties komen. De tafels kennen een tijdelijk karakter en worden ondersteund vanuit de board of de Wgr. In 2018 is er rond het thema voedselkwaliteit een tafel ontstaan. Het Dagelijks Bestuur heeft besloten deze tafel te faciliteren door een tafelvoorzitter, een projectsecretaris en een bescheiden werkbudget te leveren.

Breed Beraad

De initiatiefnemers voor een Breed Beraad zijn de Board en de Wgr. Zij vormen ook de deelnemers aangevuld met relevante partners van binnen en buiten de regio. In dit Breed Beraad worden strategische keuzes en inzet voor de midden lange termijn besproken. Dit jaar heeft er op 19 februari een Breed Beraad plaatsgevonden rond de Agenda Cleantech Regio (in wording).

2.2 Terugblik 2018 algemeen

Voor de bijbehorende budgetten wordt verwezen naar pagina 33 en verder; daar wordt per programma een toelichting op de gerealiseerde cijfers gegeven. Dit geldt ook voor het hierna volgende onderdeel "Terugblik vanuit de programma's/opgaves".

2.2.1 Agendasetting

In de regio werkten we vanuit meerdere agenda's. Sinds 2013 werkten we vanuit de Wgr met De Agenda Stedendriehoek. Vanaf 2015 is daar de Omgevingsagenda Cleantech Regio 2.0 bijgekomen als samenwerkingsagenda van provincie Gelderland, Board en Wgr. Daarnaast werkte de Board met de Cleantech Agenda. In 2017 is zowel door het DB van de regio Stedendriehoek als de Strategische Board de wens geuit om één geactualiseerde agenda voor de Cleantech Regio te ontwikkelen. Deze agenda is begin maart gereedgekomen en aan de achterbannen van overheid, ondernemers en onderwijs ter consultatie aangeboden. Zowel de ondernemers, verenigd in Ondernemend Cleantech Regio als de individuele raden hebben zich positief uitgesproken. Ook het onderwijs wil bijdragen aan de opgaven in de agenda. De provincies Gelderland en Overijssel hebben de agenda omarmd. Dat wil zeggen dat zij vanuit de 'coalition of the willings' bijdragen aan opgaven uit de agenda. In het uitvoerings- en investeringsprogramma staat hoe we de opgaven uit onze agenda gaan realiseren. Deze is begin 2019 gereed.

2.2.2 De Omgevingsagenda Cleantech Regio

In 2018 hebben wij de Omgevingsagenda 2.0 met de provincie Gelderland afgerond. In november heeft Gedeputeerde Staten een besluit genomen over een laatste toekenning van 2,2 miljoen voor projecten die bijdragen aan de realisatie van de opgaven in de Agenda Cleantech Regio. Deze komt bij de ruim 9 miljoen euro die Gelderland al eerder toekende.

In totaal zijn ca. 25 projecten goedgekeurd voor uitvoering en medefinanciering vanuit de Gebiedsopgaven van de provincie Gelderland. Kortom, best een indrukwekkend totaalresultaat.

2.2.3 Kansen voor Overijssel

De provincie Overijssel heeft samen met de Cleantech Regio, Regio Twente en Regio Zwolle met 'Kansen voor Overijssel' een aanbod voor het rijk ontwikkeld voor samenwerking op verschillende thema's. De Regiodeal die het rijk wilde sluiten met een aantal regio's was hiervoor de aanleiding. Alleen Regio Twente heeft uiteindelijk een uitnodiging voor het sluiten van een deal met het rijk gekregen in deze ronde. Met vereende krachten werken we ook met Overijssel verder aan de thema's en opgaven uit onze Agenda Cleantech Regio zoals die ook opgenomen zijn in 'Kansen voor Overijssel'. Overijssel heeft hier 2,5 miljoen voor beschikbaar gesteld. In 2019 worden over de besteding nadere afspraken gemaakt. Hierin wordt ook samengewerkt met Gelderland.

2.3 Communicatie

Communicatie stond in 2018 in het teken van de volgende communicatiedoelstellingen:

1. Het beeld neerzetten van de Stedendriehoek als één sterke regio, zijnde de Cleantech Regio;
2. Het profileren van de regio Stedendriehoek als Cleantech Regio:
  - a. bekendheid genereren van het gebied als Cleantech Regio
  - b. wij zijn Cleantech Regio
  - c. wij zijn ambassadeur van Cleantech Regio
3. Het behouden c.q. versterken van draagvlak voor regionale samenwerking, vanuit de triple helix;
4. Het ondersteunen van de doelstellingen van Cleantech Regio Development op het gebied van profilering/rode loper beleid/acquisitie/lobby;
5. Het ondersteunen van de lobby vanuit de samenwerkende partners;
6. Zorgen dat de projectcommunicatie in lijn is met de overkoepelende communicatiestrategie vanuit Cleantech Regio Stedendriehoek en van daaruit ook bijdragen aan de opgaven.

onderwerp	Resultaten 2018
Website	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpassen website i.v.m. de nieuwe Agenda Cleantech Regio • Aantal bezoekers 35.905 (2017: 22.490, 2016: 19.995), Aantal sessies 57.701 (2017: 27.392, 2016: 22.490). Dit is een periode waarin een gebruiker actief is op de website.
Nieuwsbrief	<ul style="list-style-type: none"> • 1081 abonnees die zich dit jaar opnieuw hebben aangemeld (dit is gevraagd i.v.m. de eisen van de nieuwe AVG)
E-zine Driehoeksverhouding	<ul style="list-style-type: none"> • Het bereik van e-zine was matig, maar de inhoud zelf werd positief gewaardeerd. Er is besloten te stoppen met de Driehoeksverhouding, maar wel in te blijven zetten op het delen van succesverhalen, resultaten en achtergrondinformatie via andere kanalen zoals website en nieuwsbrief.
Social media	<ul style="list-style-type: none"> • Intensivering gebruik door o.a. campagne t.g.v. Cleantech Tomorrow
Raadsleden	<ul style="list-style-type: none"> • Specifieke aandacht voor nieuwe gemeenteraadsleden in onze regio met introductie informatie en presentaties in alle gemeenteraden • Regiobrede raadsinformatiebijeenkomst over de Regionale Energie Strategie en de Woonagenda georganiseerd. 40 Raadsleden uit alle deelnemende gemeenten bezochten de bijeenkomst.
Regiofestival	<ul style="list-style-type: none"> • Op 20 september vond het Regiofestival plaats, gericht op de Raads- en statenleden, bestuurders en ambtenaren in de Cleantech Regio. De 250 bezoekers reageerden

	positief. Aftermovie
Cleantech Tomorrow	<ul style="list-style-type: none"> • 3.000 bezoekers bezochten het 3-daagse evenement dat plaatsvond op vliegveld Teuge en lokaal in Epe en Voorst. Voor de business dag waren er bijna 1000 aanmeldingen, verdeeld over 42% bedrijf, 24% overheid, 11% non profit, 4% inwoner, 8% onderwijsinstelling, 10% student.
Publiek	<ul style="list-style-type: none"> • Maandelijks publiekspagina in het huis aan huis blad Stedendriehoek • Publieksfestival tijdens Cleantech Tomorrow
Marketing communicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Beleidsnota vastgesteld door board en DB wgr • Informatiepagina in huis aan huis blad Stedendriehoek en De Gids (start publiekscommunicatie)
NOVI	<ul style="list-style-type: none"> • Deelname en presentatie Cleantech Regio tijdens de places of Hope (vanuit deelname aan netwerk toekomstmakers) in culturele hoofdstad Leeuwarden

2.3.1 Lobby

De European Week of Regions and Cities (EWRC) in Brussel is ook dit jaar door een uitgebreide delegatie van de Cleantech Regio bezocht. Sinds het vaststellen van de Europa Strategie vorig jaar hebben we al goede stappen gezet om de Cleantech Regio nog beter op de kaart te zetten in Brussel. Door deelname en bijdragen aan evenementen, werkbezoeken en andere netwerkgelegenheden binnen en buiten Brussel groeit onze naamsbekendheid en daarmee onze aantrekkelijkheid als potentiële partner. Hier werken we samen in Oost-NL verband. Zo organiseerde de Cleantech Regio samen met regio Arnhem-Nijmegen en Zwolle een workshop over circulaire economie. We presenteerden onze ideeën op het gebied van Circulaire Economie aan leden van de Europese Commissie, de Permanente Vertegenwoordiger en de Europese Investeringsbank. We hebben meegedongen in het traject van de *Regiodeals*. De inzet was de betrokkenheid van het rijk te vergroten op onze Agenda Cleantech Regio. Van de 88 ingediende deals haalden we de top 25, maar we behoorden helaas niet tot de 8 uitverkorenen. Vanuit het programma Slimme en Schone mobiliteit hebben we als een van de eersten wel afspraken kunnen maken met het rijk vanuit de *Klimaatenvolven*.

2.3.2 Van Stedendriehoek Index naar Cleantech Regio Monitor

Samen met de afdeling Kennis&Verkenning van de gemeente Deventer en Saxion is gewerkt aan een plan voor de doorontwikkeling van de Stedendriehoek Index naar de Cleantech Regio Monitor. Tijdens het proces zijn de stakeholders vanuit de drie O's geraadpleegd.

Aanleiding is de Agenda Cleantech Regio, die begin 2018 is uitgebracht. Daarin zijn onze nieuwe doelen en prioriteiten voor de periode 2019-2023 gesteld. Om de voortgang in de realisatie van onze doelen te kunnen volgen, is het nodig om hier aan gerelateerde gegevens te verzamelen en deze te presenteren. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld de keuze van de indicatoren, de ordening van de indicatoren, de naam van de monitor, manier van presenteren en publiceren van de monitor, te kiezen referenties waarmee we de prestaties van onze regio willen vergelijken en voor de organisatie en kosten van de monitor. Eerste half jaar 2019 is de monitor gereed en geïntegreerd in de website www.cleantechregio.nl.

2.4 Van de Agenda Stedendriehoek naar de Agenda Cleantech Regio

Omdat de begroting 2018 nog is vormgegeven vanuit het kader van De Agenda Stedendriehoek wordt in dit jaarverslag deze indeling gehandhaafd. Gaandeweg 2018 zijn we wel steeds meer prioriteit en focus gaan leggen bij die opgaven die ook opgenomen staan in de Agenda Cleantech Regio.

De Agenda Stedendriehoek bestaat uit vier inhoudelijke thema's:

- Leefomgeving
- Bereikbaarheid
- Sociaal Kapitaal
- Innovatie

De bereikte resultaten op deze thema's zullen hier achtereenvolgens aan de orde komen.

2.4.1 Leefomgeving

De kwaliteit van leefomgeving in de Cleantech Regio is belangrijk voor het vestigingsklimaat. Bewoners, bedrijven, bezoekers en instellingen hebben veel waardering voor onze leefomgeving. We zetten in op het behouden van die kwaliteit en waar mogelijk verbeteren.

Onderwerp	Resultaten 2018
Introductie Omgevingswet	<ul style="list-style-type: none"> Ingezet op het uitwisselen van kennis en ervaring tussen de gemeenten o.a. via het platform mijn leefomgeving aan de hand van concrete casuïstiek. In beeld gebracht waar gemeenten staan in de ontwikkeling van de omgevingsvisie en hoe energietransitie daarin opgenomen is.
Pilot Omgevingsagenda Oost NL	<ul style="list-style-type: none"> Initiatief van provincie Gelderland, Overijssel en BZK om een inhoudelijk en gezamenlijk kader te ontwikkelen voor investeringen in Oost. Cleantech Regio heeft hier een mooie positie gekregen als vliegwiel voor Energietransitie en Circulaire economie. De agenda wordt in 2019 vastgesteld.
Herziening omgevingsvisies provincies	<ul style="list-style-type: none"> De Regio heeft een gezamenlijk reactie gegeven op de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland en ook ingesproken in de vergadering van PS. De provincie wil met de regio in gesprek hoe hier verder in samen te werken. Ook met het oog op de aanpassing van de verordening.
Energietransitie	<ul style="list-style-type: none"> Leden van de werkgroep energietransitie hebben elkaar geïnspireerd: sociaal krediet voor spouwmuurisolatie, effecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen, aardgasvrije wijken, Woningabonnement etc. Er is gewerkt aan het realisatieprogramma 2018 – 2023. Ter onderbouwing daarvoor is voor de Cleantech Regio als geheel en voor iedere gemeente afzonderlijk een energiemix gemaakt. Op basis daarvan zijn er gesprekken met raadsleden gevoerd in de meeste gemeenten. Het energieloket van Greenhome (waarbij het merendeel van de gemeenten is aangesloten) heeft een verdubbeling van het aantal website bezoekers gekregen. De groepsaankoop van zonnecollectoren van Greenhome en de gemeente Epe was zeer succesvol.
Regionale Energie Strategie (RES)	<ul style="list-style-type: none"> Vorbereiding planproces RES (organisatorisch, instellen stuurgroep en schrijven startnotitie die in 2019 door de raden zal worden vastgesteld). Toelichting op het RES proces in regionale raadsbijeenkomst op 20 november. Bestuurlijke en ambtelijke deelname in provinciale en landelijke werkgroepen om aangehaakt te zijn op het proces (dat na een lange zoektocht zich in 2018 langzaam uitkristalliseerde). Uitstel Klimaatakkoord (oorspronkelijke planning

Onderwerp	Resultaten 2018
	december 2018) tot mei-juni 2019 geeft iets meer tijd om te bouwen aan een proces (en uitgangspunten) met draagvlak.
Vliegwiel toekomstbestendige Binnensteden en levendige dorpskernen (onderdeel Omgevingsagenda 2.0)	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een heroriëntatie op het vliegwiel uitgevoerd dat heeft geresulteerd in een uitvoeringsprogramma. Versterken van het vestigingsklimaat blijft daarin centraal staan. Realisatie ligt in de drie steden voor een belangrijk deel in handen van de lokaal georganiseerde binnenstadmanagementorganisaties en loopt door in 2019. • Gestart is met toekomstbestendig retailmanagement en leiderschap voor binnenstadondernemers in Zutphen
Regionale Woonagenda	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe regionale Woonagenda is in colleges van alle deelnemende gemeenten en GS Gelderland en Overijssel vastgesteld. • We gaan met drie inhoudelijke thema's aan de slag: 'Sterke steden, dynamische kernen en een vitaal platteland', 'Verduurzamen en klimaatbestendig maken van de voorraad' en 'Wonen en Zorg'. • Er wordt gezamenlijk gestuurd op maatwerk en kwaliteit bij nieuwbouw. • Er zijn afspraken gemaakt over woningbouwaantallen per gemeente binnen een ruime bandbreedte en er is in een aantal gevallen 'maatwerk' geleverd. • Er zijn procesafspraken gemaakt om de Woonagenda dynamisch te houden.
Transitietafel voedsel en landschap	<ul style="list-style-type: none"> • Stevig netwerk van ca. 20 deelnemers uit onderwijs, overheid en ondernemers. • Onderzoek verricht naar de kansen voor regionale voedselvoorziening (koppelen regionale vraag aan regionaal aanbod). • Daaruit komen ook initiatieven naar voren die vanuit het netwerk worden gesteund als: Heerenboeren in Loenen, voedselbos in Brummen en voedselcoördinatoren bij gemeenten. • De gehouden evaluatie leidde tot het besluit van het Dagelijks Bestuur om door te willen gaan met de Transitietafel voedsel en landschap. Ook in het licht van landelijke en provinciale ontwikkelingen die slagkracht vragen van partners uit de verschillende o's.
Cleantechzone A1 (voorheen vliegwiel Cleantech Icoon A1 uit de Omgevingsagenda)	<ul style="list-style-type: none"> • De Strategische Board heeft het trekkerschap van de provincie begin 2018 over genomen.

2.4.2 Bereikbaarheid naar Slimme en Schone Mobiliteit

In 2018 is verder gewerkt aan het meerjarige programma Slim Reizen Stedendriehoek. Per 1 juli is dit omgedoopt in Slimme en Schone Mobiliteit. In dit programma werken overheden en bedrijven samen aan oplossingen die leiden tot betere bereikbaarheid, slimme mobiliteitsoplossingen, minder CO2 uitstoot en een betere leefomgeving. Het regionale programma probeert direct aan te sluiten op de opgaven van gemeenten, provincies, rijk en bedrijven die werken aan schone mobiliteit.

Het verduurzamen van mobiliteit was al onderdeel van het regionale programma. Hiervoor zijn bijvoorbeeld ook al rijksmiddelen verkregen (vanuit het Klimaatakkoord, tranche 2018).

Door samen te werken kan méér gedaan worden en kunnen opgaven beter worden gebundeld aan provinciale en rijksopgaven. Hierdoor zijn meer middelen beschikbaar voor onze regionale acties.

Het programma Slimme en Schone Mobiliteit richt zich op:

- a. Het verbeteren van de bereikbaarheid van de Cleantech Regio (meer banen en meer mensen in bereik, verkorten reistijd met omliggende economische regio's);
- b. Het verduurzamen van mobiliteit (minder energieverbruik (CO2) en uitstoot van schadelijke stoffen);
- c. Een efficiënte overgang naar slimme mobiliteit (nieuw aanbod, innovatie in mobiliteit en mobiliteitsdiensten);
- d. Vanuit mobiliteit kansen benutten voor een veilige, vitale en gezonde leefomgeving.

De regio geeft hiermee een 'plus' op wat gemeenten doen aan slimme en schone mobiliteit.

Onderwerp	Resultaten 2018
Beter Benutten Vervolg (BBV)	<ul style="list-style-type: none"> • Afgerond (zie managementsamenvatting BBV) • Maatregelen gericht op het uit de spits halen van automobilisten door anders te reizen en te werken. Enkele voorbeelden van Deventer: bevorderen fietsen door verbeteren enkele fietsroutes langs IJsselkade, Laan van Borgele en deel Hanzeweg, stallingsmogelijkheden binnenstad en de campagne Deventer viert fietsen. Apeldoorn: verbeteren van fietsvoorzieningen: Koning Stadhouderslaan, Molenstraat-centrum, Arnhemseweg, Oude Apeldoornseweg, Aluminiumweg en Marchantstraat. Maar ook een pilot in 2017 om het aantal auto's te verminderen van de recreatieverblijven naar de toeristische attracties. De Visit Veluwe is in dat jaar in de betreffende weken door 6.000 mensen gebruikt. • BBV was een programma waarin in nauwe samenwerking met het ministerie van I&W en provincies een divers pakket aan maatregelen is gerealiseerd. Door de opgenomen middelen in gemeentebegrotingen voor bereikbaarheid te combineren kon een pakket van in totaal bijna 11 miljoen worden geïnvesteerd (waarbij het rijk bijna de helft bijdroeg).
Samenwerking rijk en provincies	<ul style="list-style-type: none"> • Rijk en provincies nemen deel in het regionale programma Slimme en Schone Mobiliteit. • Samen met het ministerie worden de ambities voor schone Mobiliteit verkend. Het Klimaatakkoord van Parijs krijgt hierbij een regionale doorvertaling. TNO ondersteunt hierbij om de potentiële effecten aan te geven (CO2-reductie door schone mobiliteit voor het grondgebied van de regionale gemeenten). Ook beide provincies zijn hierin partner. De ambities zijn hoog de komende periode worden dan ook meer effectievere projecten voorbereid (stadslogistiek, schonere brandstoffen, regionale fietsroutes). Gemeenten kunnen dit gebruiken bij de voortgang van de klimaatdoelstelling op hun grondgebied op het gebied van Mobiliteit.
Samenwerking werkgevers	<ul style="list-style-type: none"> • Bedrijven kunnen kosteloos een scan laten maken van de reisbewegingen en kansen om autogebruik te verminderen. Dit is vaak de basis voor verdere acties door het bedrijf. In sommige gevallen kunnen bedrijven gebruik maken van een tenderregeling waarbij kosten van maatregelen voor een deel vergoed worden. In de BBV periode hebben bijna 80 bedrijven zo'n scan gemaakt. Dit is een opstap naar acties door een bedrijf. • Probeeracties E-bikes en high speed bikes. Circa 400 mensen probeerden langere tijd (week) een e-bike uit. Ervaringen zijn dat > 20% van deze groep overstapt naar de fiets als primaire vervoermiddel). Daarnaast zijn (onder andere via 25 werkgevers) high speed bikes beschikbaar gesteld om een week te proberen.

Onderwerp	Resultaten 2018
	<ul style="list-style-type: none"> • Bedrijven zijn ondersteund om een aanpak voor meer duurzame mobiliteit te ontwikkelen, onder meer door van onderop samen met werknemers verandering van mobiliteitsgedrag en mobiliteitsbeleid te stimuleren. Deze aanpak is bij diverse bedrijven in de regio gehouden. • In de Beter Benutten Vervolg periode hebben circa 200 werkgevers deelgenomen aan een of meerdere acties uit het regionale programma. • De samenwerking met werkgevers moet steviger als we onze doelen voor CO2 reductie willen halen. Dat is de reden om met koploperbedrijven een verklaring Schone Mobiliteit te ondertekenen. Hierbij spreken bedrijven niet alleen de ambitie uit, maar geven ook aan op welke opgaven het bedrijf aan de slag gaat. Dit is bijvoorbeeld waterstof als brandstof, het stimuleren van fiets of het gebruik van elektrisch vervoer. De aftrap was op 11 oktober 2018. Op dit moment werken we met bijna 30 bedrijven intensiever samen. • Bezoek website: 88.008 paginaweergaven (waarvan 67.701 unieke) van www.slimreizenstedendriehoek.nl en de opvolger www.slimschoonreizen.nl • Periodiek nieuwsbrieven aan ruim 650 werkgevers
Vlot en veilig fietsen	<ul style="list-style-type: none"> • Oplevering verbeterde route Apeldoorn-Twello-Deventer (met toepassing van innovatieve en hergebruik van materialen). Door gunstige uitvoering konden er meer maatregelen worden genomen dan voor zien en met Cleantech ambities zoals het toepassen van innovatieve toplaag, circulair gebruik van freesasfalt en regulerende verlichting. Om het gebruik verder toe te laten nemen zijn gedragscampagnes en communicatie ingezet. Effectmetingen worden in 2019 afgerond, nu is er al sprake van een toename van 10% gebruik. • De route heeft ons veel geleerd over de aanpak voor toekomstige routes in de regio (vlot en veilig fietsnetwerk). Zoals de route Deventer – Zutphen en Apeldoorn – Epe waarmee gestart is. Ook lopen er contacten om de route uiteindelijk door te kunnen trekken richting Zwolle.
Logistiek (zero emissie binnensteden)	<ul style="list-style-type: none"> • Logistiek makelaar helpt bedrijven bij het anders organiseren van logistiek. Daarbij kunnen ze ook een elektrische vrachtfiets of e-bestelauto uitproberen en worden ze gesteund in de overstap naar een meer duurzame vervoersvorm. Maaltijdvervoerder Huuskes (afnemers zijn zorginstellingen) realiseerde bijvoorbeeld 20% minder voertuigkilometers door intensief met het Gelre ziekenhuis samen te werken in het slimmer plannen. Andere voorbeelden zijn te vinden bij woningcorporatie Leder1 en Carinova. • Veel bedrijven zijn overgestapt op een fietskoerier (apotheken, tandtechnicus, binnenstadondernemers). • Er is een vrachtpendeldienst tussen Deventer en Zutphen gerealiseerd door fietskoeriers met steun van de regio.
Intelligente Transportsystemen (ITS)	<ul style="list-style-type: none"> • Regio neemt deel in het landelijk partnership Talking Traffic. Hierbij loopt de regio voorop bij het implementeren van oplossingen door het toepassen van data (op basis van data informatie van de weggebruiker) voor een betere doorstroming, minder omrijverkeer, minder uitstoot en minder overlast. • Inmiddels zijn er intelligente VRI's in Deventer, Apeldoorn en Zutphen geplaatst die kunnen communiceren met hulpdiensten,

Onderwerp	Resultaten 2018
	<p>personenauto's, vrachtovervoer, bijzonder vervoer en fietsers (bijv. fietsers krijgen eerder groen licht bij regen).</p> <ul style="list-style-type: none"> In 2018 is de communicatie tussen VRI's, cloud en informatiediensten getest in Nederland; twee van de vier interclustertesten zijn in onze regio gedaan
Tanken van waterstof	<ul style="list-style-type: none"> Initiatiefnemers die tanken van waterstof in onze regio (Apeldoorn, Deventer) willen gaan realiseren zijn ondersteund. Ca 10 bedrijven hebben hier al hun steun aan betuigd door aan te geven dat zij hier gebruik van willen gaan maken. Dit vergroot het draagvlak en de exploitatiekansen voor een waterstoftankstation. Dit wordt gebruikt in subsidieaanvragen.
Capaciteitsvergroting A1	<p>Sinds het vaststellen van de Bestuursovereenkomst capaciteitsvergroting A1 in 2013 neemt de Cleantech Regio deel aan de Bestuurlijke Begeleidingsgroep van dit project, samen met Rijkswaterstaat, Gelderland en Overijssel.</p> <p>De capaciteitsvergroting van de A1 tussen Apeldoorn en Azelo wordt in twee fases uitgevoerd: tussen 2018 – 2020 en 2024 – 2028.</p> <ul style="list-style-type: none"> In regioverband wordt de inbreng van gemeenten afgestemd en gecoördineerd over onder meer wegontwerp, op- en afritten, verzorgingsplaatsen en hinder tijdens werkzaamheden. Dit om voor de gemeenten en als regio gezamenlijk een zo goed mogelijk resultaat te krijgen met een zo goed mogelijke doorstroming, ook tijdens de werkzaamheden. In 2018 is er stabiel gestuurd op openstelling van fase 1 in 2020. De geplande mijlpalen zijn voor de zomer gehaald. De Minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft op 12 juni 2018 het Tracébesluit (TB) A1 Apeldoorn – Azelo en het Saneringsbesluit (SB) Lochem – Azelo vastgesteld. In dit TB en SB zijn diverse optimalisaties doorgevoerd en aanvullende geluidsmaatregelen opgenomen ten opzicht van het ontwerptracébesluit (OTB) en het ontwerpsaneringsbesluit (OSB). Daaronder valt ook de uitbuiging N348 bij Deventer conform het bestemmingsplan van het bedrijventerrein. TB en SB hebben vervolgens ter inzage gelegen van 28 juni tot en met 8 augustus. Rijkswaterstaat organiseerde in die periode twee inloopbijeenkomsten (Twello en Colmschate) om de plannen voor de A1 verder toe te lichten en vragen te beantwoorden. Op het TB zijn (slechts) negen beroepen ingediend, grotendeels van lokale aard. Er is één verzoek ingediend om een voorlopige voorziening. Voor de speerpunten duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit is een aantal zaken aan de scope uit de bestuursovereenkomst toegevoegd en direct in het contract voor fase 1 opgenomen. Voor fase 2 is ook een aantal 'werk-met-werk afspraken' overeengekomen, die Rijkswaterstaat eveneens in het contract zal opnemen. Uitbreiding van de scope is alleen mogelijk met extra financiële inzet van de partners. Uitvoering van het volledige contract van fase 1 is gegund aan Heijmans Infra B.V. Voor duurzaamheid heeft deze opdrachtnemer de aanleg van zonnepanelen in de zuidelijke oksel van aansluiting 23 Deventer als kans aangeboden. Deze kans past binnen de scope en het budget voor fase 1 en wordt afgestemd op de gebiedsfuncties waterberging, groen en onderhoud.

2.4.3 Innovatie & Sociaal Kapitaal (Human Capital)

De realisatie van deze opgaven wordt aangestuurd vanuit de Strategische Board. Voor de resultaten op deze thema's wordt dan ook naar het jaarverslag van de Strategische Board verwezen. Als deelnemer aan de board heeft de Wgr de taak gecoördineerde inbreng van de gemeenten te organiseren. Bovendien kan, moet en wil de overheid thema's die zij belangrijk vindt, agenderen.

Onderwerp	Resultaten 2018
Innovatie	<ul style="list-style-type: none"> voor de ontwikkelingen binnen Cleantech Regio Development (CTRD) zie jaarverslag van de board. In 2018 is het rode loper beleid verder vormgegeven. Gemeenten, OostNL en VNO NCW trekken hierin samen op. Wegens het ontbreken van middelen is er uiteindelijk geen invulling gegeven aan een extra acquisiteur via OostNL. Via overleg met de bedrijfscontactfunctionarissen wordt de link gelegd tussen CTRD en de gemeenten waar het gaat om de bedrijfscontacten en de ontwikkelingen daarin.
Circulair aanbesteden	<ul style="list-style-type: none"> Eind 2017 is er in het P-beraad de opdracht gegeven om middels een pilot ervaring en kennis op te doen met circulair aanbesteden zodat deze vervolgens breed ingezet kan worden. In 2018 is hier een start mee gemaakt in twee trajecten: <ol style="list-style-type: none"> aanbesteding catering en koude en warme drankautomaten voor de gemeente Apeldoorn. Deze Europese aanbesteding wordt uitgevoerd op basis van de Rapid Circulair Contracting-methodiek (RCC) onder begeleiding van KplusV. Beide aanbestedingen zijn intensieve trajecten (onderwerpen zijn complex en de inkoopmethodiek is nieuw). Daarnaast is gestart met de workshop-reeks gegeven door KplusV aan (ca 20) belangstellenden uit de regio over het onderwerp Rapid Circulair Contracting. In vier bijeenkomsten van 2,5 uur worden de deelnemers meegenomen door alle stappen in deze methodiek aan de hand van praktijkvoorbeelden en zelf-doen.
Human Capital	<ul style="list-style-type: none"> In april 2018 is het arbeidsmarktonderzoek door Bureau Louter opgeleverd. Dit onderzoek geeft de concrete ontwikkelingen en opgaven weer op het gebied van arbeidsmarkt en biedt input voor het arbeidsmarktbeleid van de gemeenten maar uiteraard ook van de Board. In grote lijnen zijn de grootste uitdagingen voor het Cleantech Regio het tekort aan HBO/WO geschoolden, de oververtegenwoordiging van MBO geschoolden, de instroom in de tekortsectoren als techniek en zorg en de uitdaging het onbenut potentieel aan de slag te krijgen. Gezamenlijk met de Board is een managementsamenvatting gemaakt van het onderzoek. De managementsamenvatting en daarmee de resultaten van het onderzoek zijn ambtelijk en bestuurlijk gedeeld met de gemeenten. De gemeentebestuurders hebben gevraagd om een concreet actieplan. Eind juni 2018 is een gezamenlijke bijeenkomst gehouden met FactorWerk en de Human Capital tafel van de Board voor de overheden, de ondernemers en het onderwijs. Hier is input opgehaald met name op de opgaven en op welke wijze we hiermee aan de slag kunnen. Begin 2019 wordt er nog een aanvullende enquête gehouden onder werkgevers en deze biedt met name op het vlak van de vraag vanuit werkgevers meer informatie. De input van Louter en de resultaten uit de enquête geven meer invulling aan het hoofdstuk Human Capital van de Agenda Cleantech Regio 2019-2023.

<p>Regionaal Programma Werken (RPW) 2016 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vastgesteld door provincie Gelderland begin 2018 • De sterke economie gaf aanleiding voor vele aanpassingen op basis van de procedures die in het RPW zijn voorzien. Binnen 8 maanden is voor 3 locaties extra capaciteit gevraagd en op basis van volledige regionale steun toegekend: Diekink (Lochem), Veco (Brummen) en Eekterveld IV (Epe). • De ontwerp-monitor die eind 2018 is opgesteld laat zien verschillende gemeenten aangeven op korte termijn niet meer in de regionale en/of lokale vraag te kunnen voorzien. De uitgifte verloopt voorspoediger dan verwacht. De regio acht het van groot belang te kunnen voorzien in de vraag naar kwalitatief goede bedrijventerreinen ter versterking van de regionale economie. • In het portefeuille beraad is besloten tot een actualisering van het RPW voor 2019 – 2028. Dit omdat zoveel aanpassingen binnen zó korte tijd de grondslag van het RPW verzwakken. De gedeputeerden van Overijssel en Gelderland zijn ter zake geïnformeerd en tonen begrip voor de wens om te actualiseren.
---	---

2.5 Algemene dekkingsmiddelen

De regio kent geen algemene dekkingsmiddelen in vergelijking tot een gemeente zoals bijvoorbeeld Algemene Uitkering, dividend en belastingopbrengsten. De begrote uitgaven worden gedekt door bijdragen van gemeenten, welke zijn gebaseerd op inwoneraantallen. Bij de programma's zal deze post ook niet verder worden toegelicht.

2.6 Onvoorzien

De regio kent geen post onvoorzien. Zoals al hierboven vermeld worden de begrote uitgaven gedekt door bijdragen van gemeenten. Bij de programma's zal deze post ook niet verder worden toegelicht.

3. Verplichte paragrafen

3.1 Weerstandsvormogen en risicobeheersing

In deze paragraaf wordt de relatie gelegd tussen weerstandscapaciteit (in hoeverre beschikt de regio over middelen en mogelijkheden om niet-begrote kosten te dekken) en de risico's waarvoor geen financiële voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die van materiele betekenis kunnen zijn in relatie tot het balans totaal of de financiële positie.

Indien onverhoopt zich een situatie voordoet waarbij dusdanige onvoorziene "schades" optreden die niet uit regionale middelen voldaan kunnen worden zal een beroep gedaan moeten worden op de regiogemeenten.

Weerstandscapaciteit:

De regio kent geen algemene reserves. De exploitatielasten worden jaarlijks verrekend met de gemeenten. Wel is sprake van 3 bestemmingsreserves, te weten:

- reserve eenmalige bestedingen;
- reserve rente-egalitatie;
- reserve Overlopend projectbudget.

In 2017 zijn de restbudgetten van de reserves eenmalige bestedingen en het rente-egalitatie (tezamen € 86.987) door het DB aangemerkt om herbestemd te worden als cofinanciering voor de uitvoeringsovereenkomst Slimme en Schone Mobiliteit die in het kader van de Omgevingsagenda 2.0 met de provincie Gelderland is afgesloten. In de tweede kwartaalrapportage 2017 was aangegeven dat deze uitgaven door gingen schuiven naar 2018 wegens opgelopen vertraging. Bij deze jaarrekening zit het voorstel tot vrijval (en daarna opheffen) van beide reserves om de gemaakte kosten te dekken.

Risico's:

Meerdere risicogebieden zijn te benoemen, w.o.:

- risico's als gevolg van eigen besluitvorming (eigen beleid). De regio heeft in het verleden de begroting niet geïndexeerd als vorm van bezuiniging. Momenteel wordt de begroting zo reëel mogelijk opgesteld en is van achterwege laten van indexering geen sprake meer;
- een vrijwillige samenwerking en een light organisatie is succesvol als er voldoende gezamenlijke energie is om dingen voor elkaar te krijgen. Dit geldt ook voor de inzet aan capaciteit (veelal om niet) voor het regionale werk vanuit gemeenten;
- het doen of nalaten van andere partijen. Dit kan tot risico leiden. De focus bij het doen of nalaten van andere partijen ligt momenteel op subsidies die zijn toegekend op basis van cofinanciering. De projecten in het kader van Mobiliteit/ hebben zo'n constructie, daar speelt cofinanciering een belangrijke rol;
- risico t.a.v. eigendommen. Op dit moment wordt er van uit gegaan dat dit niet of in geringe mate aanwezig is. Risico op eigendommen geldt vooral voor zover de eigendommen niet of niet voldoende verzekerd zijn voor verlies door welke oorzaak dan ook;
- autonome risico's; dit zijn risico's waar we zelf geen invloed op uit kunnen oefenen en geen voorziening voor kunnen treffen.

Kengetallen

De volgende kengetallen zijn voorgeschreven:

1. a netto schuldquote: de netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is én wat dat betekent voor de schuldenlast. Bij beide berekeningen worden bij de financiële activa de verstrekte leningen opgenomen. De regio heeft geen langlopende leningen meer, deze zijn in 2015 afgelost. Het kengetal fluctueert met het in "kas" hebben van voorschotten van subsidies.
b netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen: zie bij a. De regio verstrekt geen leningen, daardoor wijzigt de ratio niet.
2. solvabiliteitsratio: deze ratio geeft inzicht in de mate waarin de regio in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.
3. grondexploitatie; deze is niet van toepassing. Grondexploitatie maakt geen deel uit van het takenpakket van de regio Stedendriehoek.

4. structurele exploitatieruimte: deze is niet van toepassing. De structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Bij de regio worden de structurele lasten jaarlijks begroot en vervolgens verrekend met de bijdrage van de gemeenten op basis van inwoneraantallen.
5. belastingcapaciteit: deze is voor de regio niet van toepassing. Belasting heffen maakt geen deel uit van het takenpakket van de regio Stedendriehoek.

Het opstellen van de begroting t+1 (t is het huidige jaar) valt gelijktijdig met opstellen van de jaarstukken voor jaar t-1. Vanwege deze werkwijze is het voor de regio niet mogelijk om kengetallen te berekenen op begrotingsbasis.

kengetallen	realisatie '17	realisatie '18
netto schuldquote	-3,95 %	-18,71 %
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-3,95 %	-18,71 %
solvabiliteitsratio	7,75 %	5,70 %
grondexploitatie	nvt	nvt
structurele exploitatieruimte	nvt	nvt
belastingcapaciteit	nvt	nvt

Resumé: het weerstandsvermogen van de regio Stedendriehoek is niet groot. Indien onverhoopt de regio op enig moment niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen, moet teruggevallen worden op de deelnemende gemeenten.

3.2 Financiering

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op het risicobeheer van de financieringsportefeuille. De Wet FiDo en regeling Ruddo zijn van toepassing. In tegenstelling tot de paragraaf weerstandsvermogen gaat het in deze paragraaf om risico's die wel kwantificeerbaar zijn.

De regio heeft op 18 december 2014 haar huidige Treasurystatuut vastgesteld.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan het bedrag dat maximaal met korte externe middelen mag worden gefinancierd. Indien de regio boven deze limiet uit komt, moet overgegaan worden op een vaste geldlening. De kasgeldlimiet was voor het jaar 2018 bepaald op 8,2%.

Het saldo op de lopende rekening vanwege schatkistbankieren bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000. Voor de regio geldt dit minimale bedrag. Zie verder pagina 23 bij liquide middelen als onderdeel van de toelichting op de balans.

kasgeldlimiet 2018		
begroting 2018 primair		1.097.627
begroting 2018 na 2e wijziging		2.471.324
rekening 2018		3.851.776
percentage		8,2%
primaire begr	kasgeldlimiet	90.005
begr na BW	kasgeldlimiet	202.649
wettelijke ondergrens (w et FiDo)		300.000
Maximaal saldo rek cf. schatkistbakieren		250.000
rekening 2018	kasgeldlimiet	315.846

Ruimte onder de kasgeldlimiet per :	
eerste kwartaal 2018	2.320.208
tweede kwartaal 2018	1.748.504
derde kwartaal 2018	1.486.152
vierde kwartaal 2018	1.623.652

Er zijn in 2018 twee begrotingswijzigingen geweest. De eerste wijziging betrof de toetreding van de gemeente Heerde per 1 september 2018. De begroting werd hierdoor gewijzigd met een baat, te weten de gemeentelijke bijdrage van Heerde voor de maanden september tot en met december ad € 18.500. Deze bijdrage dient als dekking voor de stelpost bij het bureau. De bijdrage per inwoner is als uitgangspunt gehanteerd, alsmede het uitgangspunt dat de gemeentelijke bijdrage in 2018 en 2019 per inwoner niet wijzigt vanwege toetreding van gemeente Heerde. De stelpost zal tot uitdrukking komen in een toename van de personele kosten (zg. overhead): meer (ambtelijke) afstemming en overleg, welke gefaciliteerd wordt door het bureau.

De tweede begrotingswijziging betrof een budgettair neutrale wijziging vanwege het nieuwe subsidieproject in het kader van Mobiliteit: Slimme en Schone Mobiliteit als opvolger van het project Beter Benutten, gestart op 1 juli 2018. Bij het opstellen van de begrotingswijziging was de einddatum van het project 31 december 2018. Echter, in de loop van het laatste kwartaal is de planning bijgesteld en is in overleg met subsidieverstrekkingen een nieuwe einddatum van 31 december 2019 afgesproken. Op dit project is ook een stukje cofinanciering door gemeenten van toepassing. Deze begrotingswijziging heeft geen invloed op de gemeentelijke bijdrage, want de wijziging bestaat enerzijds uit subsidie en anderzijds uit subsidie en cofinanciering.

Kort geld uitzetten kan niet meer: de regio moet verplicht schatkistbankieren.

De regio heeft geen langlopende leningen meer. Zie verder de toelichting bij de balans (pagina 22 en verder).

Renterisiconorm

De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal en er geldt een wettelijke ondergrens van € 2.500.000. Deze wettelijke ondergrens heeft een positieve uitwerking voor de regio, namelijk meer financiële ruimte (€ 2,5 mln. ten opzichte van begrote norm (na wijziging) € 494.265 en gerealiseerde norm € 770.355. Zie hieronder.

renterisiconorm 2018		
begroting 2018 primair		1.097.627
begroting 2018 na wijziging		2.471.324
rekening 2018		3.851.776
percentage		20,0%
primaire begr	renterisiconorm	219.525
begr na BW	renterisiconorm	494.265
wettelijke ondergrens		2.500.000
rekening 2018	renterisiconorm	770.355

Kredietrisicobeheer

Kredietrisicobeheer is het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid van een waardedaling ten gevolge van het niet na kunnen komen van de verplichtingen door de tegenpartij als gevolg van insolventie of deficit. Dit is een blijvend punt van aandacht.

Relatiebeheer

De belangrijkste bankrelatie is de BNG. In december 2013 is een zogenaamde "werkrekening" geopend bij de BNG voor het schatkistbankieren, met daaraan gekoppeld een rekening bij de schatkist. Het automatisch afkomen van een saldo hoger dan € 250.000 is ingesteld. Over het automatisch aanvullen van een tekort is de BNG nog aan het onderzoeken of dit mogelijk is. Vooralsnog gebeurt dit handmatig.

Liquiditeitenbeheer

De rentevergoeding op de rekening courant bedraagt vanaf 1 juli 2012 "0". De invoering van het schatkistbankieren brengt met zich mee dat er niet meer dan € 250.000 op de lopende rekening als saldo aanwezig mag zijn. Het meerdere wordt afgeroomd ten gunste van de schatkist. Over deze schatkistrekening bedraagt deze rentevergoeding "0".

Vanuit de IC 2015 en 2016 is geadviseerd het Treasurystatuut aan te passen en de liquiditeitsprognose te schrappen, ook gelet op het verplichte schatkistbankieren. De regio heeft aangegeven dit in 2018 op te pakken, maar komt hier op terug. In de afrondingsfase van het project Beter Benutten Vervolg in juni 2018 bleek dat er een enorme piek in de uitgaven ontstond. In het project was geen liquiditeitsprognose opgesteld. De reeds ontvangen voorschotten van dit subsidie waren niet toereikend genoeg voor de piek in de uitgaven. De regio heeft geen buffers om dit op te vangen. De regio heeft voor de extra piek een kasgeldlening afgesloten. Daarnaast bleek ook dat we van één van de subsidieverstrekkingen nog een voorschot tegoed hadden. Na ontvangst van dit betreffende voorschot is de kasgeldlening op afgesproken datum afgelost.

Administratieve organisatie liquiditeitsfunctie

De basis hiervoor is gelegd in het Treasurystatuut. De regio streeft naar een minimale variant, zoals past bij het huidige kleine en flexibele regiobureau. Het proces betalen van een factuur is volledig beschreven.

Informatievoorziening

Vanwege de wijziging in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (april 2009) kan de regio via de begroting en jaarrekening de provincie informeren over de stand van de kasgeldlimiet. Bij 3 kwartalen

overschrijding van de limiet is het wel nodig dat de regio alsnog drie kwartaalrapportages toezendt aan de toezichthouder met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet. Dit is voor de regio in 2018 niet van toepassing geweest.

3.3 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering omvat de volgende onderdelen: personeel, informatisering, automatisering, communicatie, organisatie, financieel beheer en huisvesting.

Personeel en organisatie

Het bureau bestaat per 31/12/18 formeel uit 6,0 FTE. De huidige medewerkers zijn op basis van detachering en inhuur bij het bureau Stedendriehoek in dienst. Voor deze opzet is gekozen zodat de regio (en de regiogemeenten) in de toekomst niet langdurig de financiële lasten hoeft te dragen van personeel als gevolg van reorganisatie en ontslag.

De regio is gehuisvest in het gemeentehuis in Twello, de huur is met ingang van april 2018 stilzwijgend verlengd. De opzegtermijn bedraagt 6 maanden.

Informatiebeleid en automatisering

Er wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de reguliere kantoortoepassingen. Dit volstaat voor de meeste taken. Deze voorzieningen worden afgenomen van de gemeente Voorst.

De controltaak en de financiële administratie worden verzorgd door gemeente Apeldoorn. Voor communicatie wordt steeds vaker de digitale variant gekozen in plaats van een boekje of andere vorm van drukwerk. De regio werkt grotendeels "papierloos" en heeft hiervoor iPads aangeschaft. Voor het digitale archief maakt de regio gebruik van programma Corsa, welke via gemeente Voorst wordt afgenomen. Daarbij zijn uiteraard de wettelijk geldende regels voor archivering gewaarborgd.

Risicomanagement

Van een alomvattend geheel van "risicomanagement" is geen sprake. De in voorgaande jaren vermelde zeer geringe mate van risico ten aanzien van het afval betreffende de afwikkeling van de renteloze lening is komen te vervallen. Het betrof hier een lening voor de investeringen in de afvalverwerkingscentrale in de jaren 90 van de vorige eeuw. De onderlinge verrekening is begin 2017 afgerond.

3.4 Verbonden partijen

Het aangaan van banden met een verbonden derde partij gebeurt altijd vanuit het publieke belang. De definitie van verbonden partijen voor een regionaal samenwerkingsverband luidt: verbonden partijen zijn partijen waarmee het samenwerkingsverband een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Voor de regio Stedendriehoek is daar geen sprake meer van.

3.5 Rechtmatigheid

In het kader van rechtmatigheid dient elk jaar een geactualiseerd normenkader te worden vastgesteld: dit normenkader betreft alle regelgeving waarin de kaders voor het "reilen en zeilen" van de regio worden genoemd, zowel extern (wet- en regelgeving) als intern (zgn. eigen verordeningen en regelingen). Het totaaloverzicht (zoals voorgelegd aan het DB van 19 december 2018) is opgenomen in het bijlageboek.

In 2014 en 2015 is met een externe adviseur en juridische adviseurs van de regiogemeenten een screening uitgevoerd van alle regelingen en verordeningen en daar waar nodig geactualiseerd.

De regeling is in 2016 voorgelegd aan de gemeenteraden van de aangesloten gemeenten. Ook de bankrelatie van de regio, de BNG, is in dit proces betrokken geweest. De gemeenten hebben de regio voor 1 maart 2017 bericht over hun instemming.

In de Regioraad van december 2016 is de archiefverordening van de Regio Stedendriehoek vastgesteld, deze is begin 2017 gepubliceerd en in werking getreden. De overige diverse verordeningen zijn inmiddels ook geactualiseerd en op 15 mei 2017 in het DB besproken en aansluitend aangeboden aan de Regioraad ter vaststelling in de schriftelijke ronde van juni 2017.

In de financiële verordening is opgenomen dat het DB eenmaal per bestuursperiode zorg draagt voor interne toetsing op juistheid, volledigheid en tijdigheid van de bestuurlijke informatievoorziening, rechtmatigheid van de beheershandelingen en op misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen van de regio Stedendriehoek (artikel

6). Met ingang van 2007 is een begin gemaakt met het opstarten van een interne controle Voor het jaar 2018 is dit gedaan door een collega van de gemeente Apeldoorn. Er is tevens afgesproken dat dit structureel belegd wordt bij de gemeente Apeldoorn.

Bevindingen IC 2018

Bij deze controle zijn de volgende onderdelen betrokken:

1. Normenkader
2. Administratieve organisatie
3. Balans
4. Exploitatie
5. Treasury
6. Aanbestedingen

Naar aanleiding van de bevindingen zijn de volgende aanbevelingen gedaan:

1. Blijvend aandacht hebben voor de juiste parafen op de te betalen facturen, zodat aan het “vier ogen principe” voldaan wordt en vervolgens een eindcontrole toe te passen voordat de facturen doorgaan naar Apeldoorn voor betaling;
2. Hoge prioriteit geven aan de verplichting van e-facturering vanwege 18 april 2019. Dit is het tijdstip waarop alle overheden digitale facturen moeten kunnen ontvangen en verwerken. Gesprekken met gemeente Apeldoorn zijn reeds gestart.
3. Hoge prioriteit geven aan het aanbestedingsproces en de juiste wijze van publicatie op Tendered onder eigen naam.

Gedurende het afgelopen jaar is het bestuur per 1 juni en per 1 oktober 2018 achteraf geïnformeerd via 2 rapportages over de stand van de budgetten en het te verwachten eindsaldo. De portefeuillehouder en het DB is geïnformeerd over het voorlopige saldo 2018, onder voorbehoud van wijzigingen die kunnen voortvloeien uit de accountantscontrole.

In 2018 zijn twee begrotingswijziging geweest, namelijk de wijziging vanwege toetreding van gemeente Heerde per 1 september 2018 en de budgettaire neutrale wijziging vanwege subsidieproject Slimme en Schone Mobiliteit (als opvolger van Beter Benutten Vervolg).

JAARREKENING

4. Grondslagen waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

BALANS

Vaste activa

De regio Stedendriehoek beschikt niet over vaste activa.

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid kan een voorziening in mindering worden gebracht.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer. De lening van de regio is per 6 februari 2015 afgelost.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Er zijn geen leningen door ons gewaarborgd.

5. Balans per 31 december 2018

BALANS PER 31 DECEMBER 2018		bedragen * € 1.000,-	
ACTIVA	Ultimo 2018	Ultimo 2017	
Immateriële vaste activa	0	0	0
Materiële vaste activa	0	0	0
Financiële vaste activa	0	0	0
Totaal vaste activa	0	0	0
Voorraden	0	0	
Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	0	0	
Vorderingen op openbare lichamen	65	368	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rentetypische looptijd korter dan één jaar	1.526	2.313	
	1.591		2.681
Liquide middelen			
Banksaldi	250	147	
	250		147
Overlopende activa			
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	0	18	
	0		18
Totaal vlottende activa	1.841	2.846	
TOTAAL GENERAAL	1.841	2.846	

BALANS PER 31 DECEMBER 2018		bedragen * € 1.000,-	
PASSIVA	Ultimo 2018	Ultimo 2017	
Eigen vermogen			
Algemene reserve	0	0	
Bestemmingsreserve	172	220	
Gerealiseerde resultaat	-67	1	
	105		221
Voorzieningen	0	0	0
Vaste schulden looptijd > 1 jaar			
Onderhandse leningen van:			
binnenlandse banken en financiële instellingen	0	-	
	0		0
Totaal vaste passiva	105	221	
Netto vlottende schulden looptijd < 1 jaar	0	0	0
Overlopende passiva			
Nog te betalen bedragen	432	652	
Van Europese of Nederlandse overheden ontvangen, nog te besteden specifieke uitkeringen			
• Overige Nederlandse Overheidslichamen	1304	1.973	
	1.736		2.625
Totaal vlottende passiva	1.737	2.625	
TOTAAL GENERAAL	1.841	2.846	

VLOTTENDE ACTIVA

Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar

Vorderingen op openbare lichamen

Vorderingen openbare lichamen	31-12-2018	31-12-2017
Vorderingen openbare lichamen	65.417	368.295
Totaal	65.417	368.295

Het betreft hier de openstaande posten bij gemeenten en andere overheden op balansdatum. De openstaande debiteuren bedragen € 7.455 per 31 december 2018, de nog te ontvangen bedragen van gemeenten/overige overheden bedragen € 57.916, tezamen € 65.417. Zie ook bijlage 3 van het bijlageboek voor een specificatie.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rente typische looptijd korter dan één jaar

Schatkistrekening looptijd < 1 jaar	31-12-2018	31-12-2017
BNG - schatkistrekening Rijk	1.525.571	2.313.106
Totaal	1.525.571	2.313.106

Het bedrag in de schatkist is in 2018 lager dan in 2017. Het saldo fluctueert met het in kas hebben van vooruit ontvangen subsidievoorschotten.

De regio houdt geen andere gelden aan buiten 's Rijks-schatkist.

Liquide middelen

Banksaldi

Banksaldi	31-12-2018	31-12-2017
BNG - regio algemeen	249.994	146.563
Totaal	249.994	146.563

De kredietlimiet op de rekening courant bedraagt in 2016 € 300.000, cf. het wettelijke minimum.

Het saldo op de lopende rekening vanwege schatkistbankieren bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000. Indien van toepassing wordt het meerdere boven € 250.000 automatisch afgeroomd ten gunste van de Schatkistrekening. De regio bankiert alleen bij de BNG.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan het bedrag dat maximaal met korte externe middelen mag worden gefinancierd. De kasgeldlimiet was voor het jaar 2018 bepaald op 8,2%.

kasgeldlimiet 2018	
begroting 2018 primair	1.097.627
begroting 2018 na 2e wijziging	2.471.324
rekening 2018	3.851.776
percentage	8,2%
primaire begr kasgeldlimiet	90.005
begr na BW kasgeldlimiet	202.649
wettelijke ondergrens (wet FiDo)	300.000
Maximaal saldo rek cf. schatkistbankieren	250.000
rekening 2018 kasgeldlimiet	315.846

Ruimte onder de kasgeldlimiet per :	
eerste kwartaal 2018	2.320.208
tweede kwartaal 2018	1.748.504
derde kwartaal 2018	1.486.152
vierde kwartaal 2018	1.623.652

Overlopende activa

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

Nog te ontvangen 2018	stand per 31-12-2018	stand per 31-12-2017
Diverse te ontvangen		514
Goudappel Coffeng		8.037
Vooruitbetaalde bedragen*	395	419
Bijdrage premiekorting (nog niet bekend)		2.917
OD 2017 SB bijdrage urenbuitbreiding		6.440
Totaal nog te ontvangen in 2018	395	18.327

Hetgeen vermeld bij vooruitbetaalde bedragen (€ 395) betreft abonnement 2019 voor de Stentor.

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	vermindering afrekening exploitatie	boekwaarde 31-12-2018
Rente-egalitatie	65.510					65.510
Eenmalige bestedingen	21.478					21.478
Overlopend projectbudget	133.167	0	47.962		60	85.145
Totaal bestemmingsreserves	220.155	0	47.962	0	60	172.133
Resultaat boekjaar	561	-67.256		561		-67.256
Totaal eigen vermogen	220.716	-67.256	47.962	561	60	104.877

Bestemmingsreserves

Rente-egalitatiereserve/Eenmalige bestedingen

De reserve Rente werd voorheen ingezet om rentenadelen van de laatste, inmiddels afgeloste lening af te dekken. De reserve eenmalige bestedingen is ontstaan vanuit een in het verleden behaald voordeel bij de verkoop van een pand en een restant budget van het Werkbudget Economisch Platform. In 2017 is aan het DB voorgelegd om deze beide reserves in te zetten als cofinanciering voor activiteitenprogramma Slimme en Schone Mobiliteit, bij de tweede rapportage 2018 is aangegeven dat deze uitgaven doorgeschoven zijn naar 2018. In totaal is € 86.988 beschikbaar. Bij deze jaarrekening wordt voorgesteld deze reserves vrij te laten vallen ter dekking van de gemaakte kosten voor Mobiliteit, te weten OV-visie € 40.021, cofinanciering adviseur duurzame Mobiliteit € 23.950 en Packagedeal € 21.100.

Overlopend projectbudget

De reserve Overlopend Projectbudget (OP) is ingesteld bij de jaarrekening 2010 ten behoeve van overlopend projectgeld.

De restantbudgetten van de reserveringen 2016 welke gelieerd zijn aan Mobiliteit, blijven via deze reserve beschikbaar als cofinanciering (besluit financiële rapportage per 15 oktober, DB 16 november 2017). Van de gereserveerde € 95.000 in 2016 is na afloop van boekjaar 2018 nog € 72.067 beschikbaar voor de cofinanciering van de Uitvoeringsovereenkomst Slimme en schone mobiliteit. In 2018 zijn geen uitgaven gedaan. Zie hieronder het verloop van deze reserveringen. Deze bedragen blijven beschikbaar als cofinanciering voor 2019 en verder.

Reserveringen 2016:	raming 2016	raming 2017	uitgaven 2017	uitgaven 2018	stand 31-12-2018
Laadinfrastructuur	20.000	20.000	0		20.000
aanv FRG	30.000	30.000	0		30.000
inzet jr projectleider	25.000	25.000	11.999		13.001
Slimme/schone MOB	20.000	20.000	10.934		9.066
totaal reserve OP 31 december 2018 raming 2016		95.000	22.933		72.067

In de jaarstukken 2017 is eveneens een aantal bedragen gereserveerd, in totaal € 61.100 (zie jaarrekening 2017 voor nadere informatie). In onderstaand staatje staat het verloop van de uitgaven in 2018 ten laste van deze gereserveerde bedragen. De bedragen inzake inzet A1-problematiek, afronding Tafels en het Herijkingsonderzoek voor Toekomstgerichte binnensteden en leefbare dorpskernen zijn geheel uitgegeven. Bij de Tafels valt een klein bedrag vrij ten gunste van de exploitatie (€ 60), dat was overigens al gemeld bij de tweede rapportage van 2018.

Reserveringen 2017 :	uitgaven 2018	vrijval	stand 31-12-2018
Herijking TBBDK	15.700		0
Tafel voedselkwaliteit	1.940	60	0
Omgevingswet/opdracht DIEP	2.924		2.576
Slimme en schone Mobiliteit	14.898		10.502
Expertise verbreding A1	12.500		0
OP 31-12-2018 reservering 2017	47.962	60	13.078

Het restant gereserveerde bedrag voor activiteiten rondom de Omgevingswet blijft voorsnog beschikbaar voor komend jaar: de opdracht loopt nog tot en met mei 2019. In de eerste rapportage van 2018 is reeds besloten om de reservering uit 2017 ter grootte van € 5.500 in te zetten voor deze vervolgopdracht.

Bij deze jaarrekening wordt voorgesteld om het restantwerkbudget Slimme en schone mobiliteit 2017 vrij te laten vallen ten gunste van het nadelig saldo.

Gerealiseerd resultaat dienstjaar 2018

Resultaat	2018	2017
Bestemming:		
Gerealiseerd exploitatieresultaat	-67.256	561
Exploitatieresultaat dienstjaar 2018	-67.256	561

De jaarrekening 2018 sluit met een exploitatienadeel van € 67.256. Er wordt voorgesteld om een aantal reserves te laten vrijvallen ten gunste van het resultaat vanwege uitgaven die betrekking hebben op Mobiliteit, zie ook de toelichting bij de bestemmingsreserves hiervoor. Na vrijval en resultaatbestemming resteert dan nog een saldo van € 34.

Bestemming resultaat dienstjaar 2017

Het gerealiseerde resultaat over 2017 ter grootte van € 561 is inmiddels uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten. De feitelijke uitbetaling van het exploitatievoordeel 2017 is verrekend met de nog te ontvangen bijdrage BTW juni 2018 inzake project BBV.

Vaste schulden looptijd > 1 jaar

De regio heeft geen vaste schulden meer.

VLOTTENDE PASSIVA

Overlopende passiva

Nog te betalen bedragen

Nog te betalen 2018	stand per 31-12-2018	stand per 31-12-2017
Diverse loonkosten (inhuur en detachering)	230.197	271.075
Exploitatielasten bureau	17.931	19.763
Communicatie	15.555	17.503
Agenda budgetten	31.850	68.437
Uitvoeringsovereenkomsten		53.990
Uitgaven in het kader van project BBV	3.630	221.423
Uitgaven Slimme en schone Mobiliteit	133.415	
Totaal ten laste gebracht in 2018	432.578	652.191

In het bijlageboek is een gedetailleerde specificatie opgenomen van de overlopende passiva.

Van Europese of Nederlandse overheidslichamen ontvangen, nog te besteden specifieke uitkeringen

R 2018	stand 31-12-2017	toevoeging	vrijval	aanwending	stand 31-12-2018
Beter Benutten Vervolg	1.832.444			998.833	833.611
Fietsruggengraat (niet BBV)	5.941			5.802	139
Vliegwiel Binnensteden	135.000			5.000	130.000
Uitvoeringsovereenkomst S&SM		93.995		45.050	48.945
FIETS bijdragen/NBd.		4.177			4.177
Subsidie Slim en schoon (420-428)		575.000		287.450	287.550
Totaal	1.973.385	673.172	0	1.342.135	1.304.422

Beter Benutten Vervolg

Het project Beter Benutten Vervolg (BBV) is in de zomer van 2018 afgerond. De verantwoordingen zijn eind september 2018 aangeleverd bij de subsidieverstrekkers. De regio heeft nog geen subsidievestigingen ontvangen. Inmiddels is de opvolger van dit project in de zomer van 2018 van start gegaan: Slimme en schone Mobiliteit. Ook voor dit subsidieproject ontvangt de regio subsidie en is cofinanciering vanuit de gemeenten aan de orde. Hieronder staat een samenvatting van de ontvangsten en uitgaven van project BBV tot en met de afronding halverwege 2018, alle bedragen zijn exclusief BTW.

Voor het nieuwe project Slimme en schone mobiliteit wordt verwezen naar de volgende pagina, kopje Subsidie Slim en Schoon, en naar Programma 4 op pagina 37 en 38.

Balanspost 31/12/2017 = Beginbalans 01/01/2018		uitgaven	ontvangsten	1.832.444
Voorschot	Provincie Gelderland cf. aangepaste beschikking		184.530	
Voorschot	I&M via prv Overijssel		963.000	
Voorschot	Provincie Overijssel BBV		132.417	
Uitgaven	Slim reizen vervolg	148.124		
Uitgaven	Fietsruggengraat	1.394.626		
Uitgaven	Apeldoorn/Fietscorridor	13.034		
Uitgaven	Deventer/Wilhelminabrug			
Uitgaven	Slim vervoeren	102.471		
Uitgaven	ITS	372.217		
Uitgaven	Projectbureau	44.236		
Uitgaven	BBV (stelpost uitgaven ihkv subsidie)			
Uitgaven	C-ITS extra	109.953		
Uitgaven	Minder Hinder	609		
Uitgaven	Implementeren ITS Toepassingen			
Uitgaven	Stimuleren Fiets	93.510		
		2.278.780	1.279.947	
Beschikbaar op balans per 31/12/2018 voor afrekening subsidie BBV				833.611

Fietsruggengraat (niet BBV)

In de jaarstukken 2017 meldde de regio dat er nog een klein budget resteerde voor een onderzoek naar snelle fietsroutes ter grootte van € 5.914. Dit verkennende onderzoek is afgerond en er resteert nog € 941 exclusief BTW, wat wordt toegevoegd aan het nieuwe project "VO onderzoek snelle fietsroutes" (zie ook pagina 38). Daar is het ingezet als dekking voor de eerste uitgaven in 2018, de Start Up bijeenkomst van 11 december 2018.

Vliegwiel Binnensteden

Voor het vliegwiel Binnensteden is een uitvoeringsovereenkomst afgesloten tussen de provincie Gelderland en de regio Stedendriehoek. De regio en provincie hebben hier beide € 140.000 voor gereserveerd (€ 20.000 per gemeente) wat beschikbaar is voor het uitvoeren van opdrachten. De bijdragen van de gemeente zijn begin 2017 ontvangen. Met de provincie moeten daar nog afspraken over worden gemaakt.

In zowel 2017 als 2018 is € 5.000 uitgegeven. Er is in 2017 eerst ingezet op een Herijking van de plannen. Deze Herijking is in 2018 afgerond (zie ook pagina 9).

Uitvoeringsovereenkomst Slimme en schone Mobiliteit

In jaarrekening 2017 is aangegeven dat de provincie en de regio op een andere met elkaar samenwerken via zogenaamde uitvoeringsovereenkomsten. Voor de uitvoering van diverse projecten inzake Slimme en schone Mobiliteit ontvangt de regio cofinanciering van de provincie. Het te ontvangen bedrag in 2018 bedroeg ruim € 81.000.

Daarnaast bleek onlangs dat de berekende projectbijdrage in de jaarrekening 2017 niet helemaal strookte met de uit te voeren projecten waarvoor getekend was. In de jaarrekening 2017 zijn 3 projecten ten onrechte aan de uitvoeringsovereenkomst en daarmee aan de provinciale bijdrage toegerekend. De budgetten hadden ten laste

van het werkbudget 2017 moeten worden gebracht. In deze jaarrekening is dit gecorrigeerd. De balanspost stemt nu overeen met het saldo van de gedeclareerde kosten en de werkelijke uitgaven tot en met 2018.

VO Fiets

In december 2018 is van de Nederlandse Bewegwijzeringsdienst een bedrag credit ontvangen. Dit bedrag wordt ingezet bij programma VO Snelle Fietsroutes als cofinanciering, evenals het hiervoor genoemde restantbedrag van de Fietsruggengraat (niet BBV). In 2019 zal dit programma worden uitgevoerd en afgerond. De dekking van dit programma bestaat uit subsidie en cofinanciering.

Subsidie Slim en Schoon

De opvolger van project BBV is bekend: dit nieuwe subsidieprogramma is in de loop van 2018 gestart en de einddatum was in eerste instantie op 31 december 2018 gezet (zie ook de begrotingswijziging tweede rapportage 2018, DB 19 oktober 2018). In de loop van het laatste kwartaal is in samenspraak met de subsidieverstrekking de einddatum op 31 december 2019 vastgezet. Er is zowel van provincie Gelderland als provincie Overijssel een voorschot ontvangen; het nog niet uitgegeven budget staat op de balans bestemd voor uitgaven in 2019.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Per 1 juli 2018 is het subsidie BBV afgerond. De subsidieverantwoordingen zijn ingediend. Er is nog geen subsidievaststelling ontvangen waardoor het onzeker is of zij instemmen met hetgeen is ingediend. Op de balans staat nog een bedrag welke de regio nodig heeft voor de eindafrekening, in de exploitatie zijn de uitgaven en inkomsten in evenwicht met elkaar: dit subsidie is niet betrokken bij gemeentelijke bijdragen. Voor de Fietscorridor is al wel een herbeschikking ontvangen van een kleine € 200.000.

Additioneel is voor het bestellen van verkeersregelinstallaties (VRI's) buiten de afspraken van project BBV extra budget beschikbaar vanuit het ministerie van Infrastructuur en Milieu conform de regionale ambitie en bestellijst. Dit onderdeel maakt integraal deel uit van de eindverantwoording van BBV.

Inmiddels is ook de opvolger van het programma BBV gestart, te weten Slimme en Schone Mobiliteit. De regio heeft in 2018 hiervoor al subsidievoorschotten ontvangen en eind 2019 zal dit project afgerond zijn. Daarnaast zal ook de cofinanciering met de gemeenten voor dit project in 2019 worden geregeld.

In het kader van de uitvoeringsovereenkomst Slimme en Schone Mobiliteit gaat de regio ook in 2019 een bijdrage ontvangen van de provincie Gelderland op basis van een nieuw te tekenen projectoverzicht.

Er is voor 2019 een opdracht verstrekt voor een projectleider van Slimme en schone mobiliteit voor maximaal € 153.000 excl. BTW. De verwachting is dat dit bedrag in 2019 niet volledig wordt benut.

In 2019 gaat eveneens de Uitvoeringsovereenkomst toekomstbestendige binnensteden en levendige dorpskernen lopen: de heroriëntatie is in 2018 afgerond (zie ook pagina 9). De gemeentelijke bijdragen zijn al binnen bij de regio, er moeten nog afspraken worden gemaakt met de provincie.

6. Overzicht baten en lasten jaarrekening 2018 (bedragen x € 1)

omschrijving	begroting 2018 primair			begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018			verschillen		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Public relations **	92.570	92.570	-	92.570	92.570	-	78.605	92.570	13.965	-13.965	-	13.965
Bureau Stedendriehoek	695.394	695.394	-	711.612	711.612	-	755.927	712.182	-43.745	44.315	570	-43.745
Financiering en Resultaat	-	-	-	-	-	-	-1	-	1	-1	-	1
Totaal Bestuur en Bureau	787.964	787.964	-	804.182	804.182	-	834.531	804.752	-29.779	30.349	570	-29.779
Agenda Stedendriehoek	309.663	309.663	-	309.663	309.663	-	342.766	314.663	-28.103	33.103	5.000	-28.103
Totaal Agenda Stedendriehoek	309.663	309.663	-	309.663	309.663	-	342.766	314.663	-28.103	33.103	5.000	-28.103
Slim Reizen Vervolg	-	-	-	-	-	-	148.124	-	-148.124	148.124	-	-148.124
Fietsruggengraat	-	-	-	-	-	-	1.394.626	-	-1.394.626	1.394.626	-	-1.394.626
Apeldoorn	-	-	-	-	-	-	13.034	-	-13.034	13.034	-	-13.034
Deventer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slim Vervoeren	-	-	-	-	-	-	102.471	-	-102.471	102.471	-	-102.471
ITS	-	-	-	-	-	-	372.217	-	-372.217	372.217	-	-372.217
Projectbureau	-	-	-	-	-	-	44.236	-	-44.236	44.236	-	-44.236
C-ITS Extra	-	-	-	-	-	-	109.953	-	-109.953	109.953	-	-109.953
Minder Hinder	-	-	-	-	-	-	609	-	-609	609	-	-609
Implementeren ITS Toepassingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stimuleren Fiets	-	-	-	-	-	-	93.510	-	-93.510	93.510	-	-93.510
BBV Subsidie	-	-	-	-	-	-	-	2.278.780	2.278.780	-	2.278.780	-
Beter Benutten Vervolg	-	-	-	-	-	-	2.278.780	2.278.780	-	2.278.780	2.278.780	-
Campagne vloet en veilig fietsen	-	-	-	179.250	-	-179.250	16.545	-	-16.545	-162.705	-	162.705
Werkgeversaanpak	-	-	-	172.250	-	-172.250	69.245	-	-69.245	-103.005	-	103.005
Data/ITS	-	-	-	172.250	-	-172.250	31.869	-	-31.869	-140.381	-	140.381
Slimme Mobiliteit	-	-	-	138.000	-	-138.000	-	-	-	-138.000	-	138.000
Multimodaliteit	-	-	-	174.107	-	-174.107	4.000	-	-4.000	-170.107	-	170.107
Duurzame Verbreding A1	-	-	-	25.000	-	-25.000	11.440	-	-11.440	-13.560	-	13.560
E-mobility	-	-	-	138.000	-	-138.000	25.000	-	-25.000	-113.000	-	113.000
Logistiek	-	-	-	120.500	-	-120.500	50.707	-	-50.707	-69.793	-	69.793
Subsidie SSM algemeen communicatie	-	-	-	79.374	-	-79.374	55.645	-	-55.645	-23.729	-	23.729
Subsidie SSM algemeen subsidieadviseur	-	-	-	79.374	-	-79.374	4.030	-	-4.030	-75.344	-	75.344
Subsidie SSM algemeen financieel adviseur	-	-	-	79.374	-	-79.374	5.445	-	-5.445	-73.929	-	73.929
Subsidie SSM algemeen baten	-	-	-	-	1.357.479	1.357.479	293	274.219	273.926	293	-1.083.260	-1.083.553
Mobiliteit: Slimme en Schone Mobiliteit	-	-	-	1.357.479	1.357.479	-	274.219	274.219	-	-1.083.260	-1.083.260	-
VO ontwerp snelle fietsroutes	-	-	-	-	-	-	14.034	14.034	-	14.034	14.034	-
Uitvoerk Slimme en schone mobiliteit	-	-	-	-	-	-	102.446	45.050	-57.396	102.446	45.050	-57.396
Uitvoerk Toekomstige binnensteden en dorpskernen	-	-	-	-	-	-	5.000	5.000	-	5.000	5.000	-
Uitvoeringsovereenkomsten	-	-	-	-	-	-	107.446	50.050	-57.396	107.446	50.050	-57.396
Totaal	1.097.627	1.097.627	-	2.471.324	2.471.324	-	3.851.776	3.736.498	-115.278	1.380.452	1.265.174	-115.278
									nadeel			nadeel
-storting Overlopend projectbudget (OP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-onttrekking Overlopend projectbudget	-	-	-	-	-	-	-	47.962	47.962	-	47.962	47.962
-onttrekking reserve eenmalige bestedingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-onttrekking reserve rente	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
vrijval reserve OP	-	-	-	-	-	-	-	60	60	-	60	60
Totaal Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-	-	48.022	48.022	-	48.022	48.022
Geraamd en gerealiseerd resultaat	1.097.627	1.097.627	-	2.471.324	2.471.324	-	3.851.776	3.784.520	-67.256	1.380.452	1.313.196	-67.256
									nadeel			nadeel

De rekening 2018 sluit met een nadeel € 115.278 voor mutatie reserves. Na mutatie reserve OP en voorbestemming resultaat is er een nadeel van € 67.256. In deze jaarrekening wordt voorgesteld een 3-tal reserveringen te laten vrijvallen, te weten de reserve Rente en Eenmalige Bestedingen, alsmede de restantreservering van het werkbudget 2017 in reserve OP. De totale vrijval van deze 3 budgetten bedraagt € 97.490 om te bestemmen voor 2019. Op pagina 23 is de inzet van beide reserves al toegelicht.

Resumé saldi rekeningkolom:

Programma 001 Bestuur en Bureau	€ 29.779 N
Programma 002 Agenda Stedendriehoek	€ 28.103 N
Programma 003 Subsidies	€ -
Programma 004 Slimme en schone Mobiliteit	€ -
Programma 005 Uitvoeringsovereenkomsten (via reserve)	€ 57.396 N +
Gerealiseerd totaal saldo lasten en baten	€ 115.278 N
Onttrekking reserve overlopend projectbudget	€ 47.962 +
Vrijval restant reserve overlopend projectbudget OP	€ 60 +
Saldo na mutatie reserve 2018	€ 67.256 N

Voorstel jaarrekening 2018:

1. Vrijval reserve Rente	€ 21.478 V
2. Vrijval reserve Eenmalige Bestedingen	€ 65.510 V
3. Vrijval restant werkbudget 2017	€ 10.502 V
4. Beschikbaar voor opdracht adviseur S&SM	€ 13.900 N
5. Beschikbaar voor opdracht Klimaatadaptatie	€ 10.600 N
6. Beschikbaar voor afronden opdracht Omgevingswet	€ 5.700 N +
Gerealiseerd resultaat 2018	€ 34 V

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

De regio kent geen algemene dekkingsmiddelen in vergelijking tot een gemeente zoals Algemene Uitkering, dividend en belastingopbrengsten. De begrote uitgaven worden gedekt door bijdragen van gemeenten, welke zijn gebaseerd op inwoneraantal. Ook kent de regio geen post onvoorzien. Om te komen tot een saldo, wordt bij de jaarrekening het resultaat per programma in beeld gebracht (programma's waaraan een gemeentelijke bijdrage is gekoppeld), een saldo berekend en resultaat bepaald waarbij de mutaties reserve ook in beeld komen. Bij een gerealiseerd nadeel krijgen de gemeenten een afrekening en verzoek tot bijbetaling, bij een (substantieel) gerealiseerd voordeel kan een voorstel worden gedaan tot reservering en/of tot uitbetaling. Bij subsidies is een andere dekking voorzien en wordt niet met gemeentelijke bijdrage op basis van inwoneraantal gerekend. Bij uitvoeringsovereenkomsten worden naast de reguliere exploitatie specifieke afspraken met gemeenten over bijdragen gemaakt, welke niet gebaseerd zijn op inwoneraantal.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

De regio kent geen structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Er is geen algemene reserve, er zijn alleen bestemmingsreserves, namelijk Rente en Eenmalige Bestedingen. Bij deze jaarrekening wordt voorgesteld deze reserves vrij te laten vallen vanwege de uitgaven inzake Mobiliteit, zie ook pagina 23 voor nadere toelichting.

Er vindt wel jaarlijks onttrekking en storting plaats in de reserve Overlopend Projectbudget, echter het gaat hier om jaarlijks te bepalen mutaties. Dit wordt per jaar bekeken en als besluit voorgelegd.

Verschillen en begrotingsrechtmatigheid exploitatie 2018

In het kader van begrotingsrechtmatigheid tracht de regio via financiële rapportages het bestuur zo vroeg mogelijk te informeren over mogelijke overschrijdingen en onderschrijdingen. De kosten van de producten van de regio worden immers gedekt door gemeentelijke bijdragen. In dat kader is het van belang om in deze rapportages het te verwachten saldo van het boekjaar onderbouwd bij benadering af te geven. De regio tracht zo veel mogelijk binnen het budget te blijven, dat is het beleid van de regio.

Er zijn 2 begrotingswijzigingen geweest, te weten toetreding Heerde, wat resulteerde in een stelpots bij het Bureau, gedekt door een even zo grote gemeente bijdrage van Heerde (DB en RR 5 juli 2018). Daarnaast is ene budgettaire neutrale begrotingswijziging geweest inzake de ramingen subsidieproject Slim en Schoon. De gemeentelijke bijdrage is hier niet in het geding, de dekking bestaat uit subsidie en cofinanciering.

In de tweede rapportage (budgetten per 15 oktober) hebben we een voorlopige prognose afgegeven van een nadelig resultaat ad € 18.651 inclusief bijdrage reserve Overlopend projectbudget voor boekjaar 2018.

Waar we in de tweede rapportage nog uitgaven van een exploitatie-nadeel van € 18.651 is er nu een nadelig resultaat van € 67.256. Het verschil zit in:

1. De verplichtingen die in de rapportage volledig zijn opgenomen en drukken op budgetten 2018, maar in werkelijkheid doorlopen in 2019. In de jaarrekening 2018 zijn alleen de uitgaven van 2018 opgenomen. Het gaat hier om de opdrachten inzake Klimaatadaptatie en Bijeenkomsten inzake Jouw Omgevingswet. De opdrachten bedroegen resp. € 12.645 en € 11.108, totaal € 23.753 en van beide staat nog open respectievelijk € 10.456 en € 8.184, totaal € 18.640. Voor project Jouw Omgevingswet resteert nog een klein budget in de reserve OP. Bij deze jaarrekening wordt voorgesteld het aanvullende benodigd budget te reserveren, zodat de uitgaven in 2019 gedekt zijn.
2. Vanwege geen formele begrotingswijziging door de RR in 2018 inzake herbestemming reserves Rente en Eenmalig, kon de vrijval van deze reserves niet in deze jaarrekening verwerkt worden ten behoeve van de uitgaven Mobiliteit. De kosten zijn wel verwerkt in de exploitatie (OV-visie € 40.021, cofinanciering inspirator duurzaam advies € 23.950 en Packagedeal € 21.100).

In de tweede rapportage is alleen rekening gehouden met bijdrages die toen bekend waren, te weten bijdrage via balans voor afronden onderzoekje FRG ad € 5.000, vrijval reserve overlopende projectbudget ad € 60, bijdrage balans ad € 5.000 inzake de uitvoeringsovereenkomst Toekomstbestendige binnen steden en levendige dorpskernen en een bijdrage van gemeente Deventer inzake afscheid personeel € 570, totale reeds bekende baten € 10.630.

In deze jaarstukken zijn nog een aantal eenmalige baten opgenomen, die bij de tweede rapportage nog niet bekend waren.

Deze eenmalige baten bestaan uit:

1. Cofinanciering provincie Gelderland voor Slimme en schone Mobiliteit ad € 81.649;
2. Bijdrage Nederlandse Bewegwijzeringsdienst ad € 4.177;

Totaal bedragen deze 2 baten samen € 85.826, tezamen met eerder genoemde bijdragen luiden deze baten in totaal € 96.456.

Programma 001 Bestuur en bureau:

Per saldo zijn de lasten € 29.779 nadeliger uitgevallen dan geraamd. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een voordeel op product PR (zie ook pagina 32, Programma 001) ad € 13.965. De kosten voor het bureau zijn € 43.745 nadeliger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat we de personeelslasten van de extra projectsecretaris op de loonkosten verantwoord hebben, terwijl de dekking op het Agendabudget staat. Er is een overschrijding bij budget control en financiële ondersteuning, vanwege niet geraamde maar wel extra gemaakte uren waaronder de afronding subsidie BBV en de interimcontrole.

Conclusie: deze verschillen passen allemaal binnen het beleid van de regio. In de tweede rapportage was al uitgegaan van een nadeel van € 27.488 op dit programma, het nadeel blijkt uiteindelijk € 29.779, een afwijking van € 2.293.

Programma 002 Agenda Stedendriehoek:

Het nadeel aan de lastenkant bedraagt € 33.103. Dat wordt veroorzaakt doordat een deel van de uitgaven gedekt worden door de reserve OP. In totaal bedragen deze uitgaven € 61.113 (A1-expertise, Herijking TBBDK, Tafels, Jouw Omgevingswet en Slimme en schone Mobiliteit). Anderzijds hebben we kosten gemaakt voor uitgaven welke we dekken met de vrijval van de reserves Eenmalig en Rente, voor de Agenda gaat het dan om OV-visie van € 40.021. In het DB-voorstel inzake inzet Reserves Rente en Eenmalig was al aangegeven dat deze uitgaven in 2018 gedaan zouden worden.

De baten zijn € 5.000 hoger dan geraamd. Dit bedrag komt van de balans en vormt de dekking voor het afsluitende onderzoekje in de snelle fietsroutes (ook wel FRG). Het restantbudget is ingezet voor het nieuwe programma Fiets, zie programma 004.

Conclusie: deze verschillen passen allemaal binnen het beleid van de regio.

Programma 004 Mobiliteit: onderdeel Beter Benutten Vervolg

De lasten en baten bedragen in 2018 € 2.278.780. Deze kosten zijn niet van invloed op de gemeentelijke bijdrage. Het project is op 1 juli afgerond. De subsidieverantwoordingen zijn ingediend cf. planning, er is nog geen uitsluitel ontvangen van de subsidieverstrekters. Op de balans staat nog een vooruitvangen bedrag welke de regio gaat inzetten als de subsidievestigingen zijn ontvangen en de afrekening met gemeenten en subsidieverstrekters kan plaatsvinden. Voor nadere informatie wordt verwezen naar de toelichting op pagina 10 en verder, de toelichting op de balans inzake BBV en naar programma 004 Mobiliteit op pagina 37.

Conclusie: deze verschillen passen binnen het beleid van de regio en betreffen zowel uitgaven als inkomsten in het kader van subsidie BBV.

Programma 004 Mobiliteit: onderdeel Slimme en schone Mobiliteit

De opvolger van het hiervoor genoemde project is afgelopen zomer van start gegaan. Bij het budgettair neutraal wijzigen van de begroting 2018 was de einddatum van dit project nog 31 december 2018. In de loop van het laatste kwartaal 2018 bleek dat de einddatum een jaar verlegd wordt en is nu vastgesteld op 31 december 2019. Daarmee is ook de forse afwijking van de raming verklaard, daar is nog rekening gehouden met het de einddatum 31 december 2018. In de rekeningkolom staan de uitgaven tot en met december 2018. Er zijn ook twee subsidievoorschotten ontvangen. Een en ander is budgettair neutraal verwerkt, want deze kosten zijn niet van invloed op de gemeentelijke bijdrage. Het teveel ontvangen subsidie staat op de balans en is bestemd voor de uitgaven van het project in 2019.

Conclusie: deze verschillen passen binnen het beleid van de regio en betreffen zowel uitgaven als inkomsten in het kader van subsidie S&SM.

Programma 004 Mobiliteit: onderdeel Fiets

De twee andere projecten welke onder Mobiliteit zijn de snelle fietsroutes en de herbeschikking van het onderdeel Fietsruggengraat van project BBV. Dit onderdeel had een eigen beschikking binnen project BBV, de herbeschikking voor 2019 is ontvangen. De kosten hier gemaakt worden gedekt uit het restantbudget van de eerdere onderzoeksbudget van SO/FRG (zie ook agendabudget, onderdeel Bereikbaarheid) alsmede de toelichting balans op pagina 26.

Conclusie: dit verschil past binnen het beleid van de regio en betreft enerzijds het voortzetten van een reeds lopend project FRG en anderzijds betreft het zowel uitgaven als inkomsten in het kader van project Fiets, waarbij nu een restantsaldo van een eerder gehouden project op in wordt gezet.

Programma 005 Uitvoeringsovereenkomsten

De regio en de provincie werken vanaf 2017 op een andere manier met elkaar samen. Bij de regio Stedendriehoek heeft dat vorm gekregen via twee Uitvoeringsovereenkomsten (UVK's) namelijk Slimme en Schone Mobiliteit en Toekomstbestendige Binnensteden en Levendige dorpskernen. Voor beide UVK's is afgesproken dat beide partijen 50% van de totale kosten dragen. De UVK Slim en Schoon loopt inmiddels volop, voor de andere UVK is eerst een Herijking afgerond, zie ook op pagina 9.

Voor deze UVK zijn minimale kosten gemaakt, welke zijn gedekt uit de reeds ontvangen bijdragen van gemeenten.

De bijdragen van de provincie voor UVK Slimme en Schone Mobiliteit zijn op dit programma verantwoord, de inzet van de regio komt via het bij deze jaarstukken opgenomen RR-voorstel tot de vrijval van de reserves Rente en Eenmalige bestedingen. Daarnaast was er nog een correctie op de provinciale bijdrage 2017 nodig. Bij het opstellen van de jaarstukken 2017 waren andere inzichten en berekeningen gedaan, dan welke uiteindelijk in de UVK werden verwerkt. Het bleek dat enkele budgetten ten onrechte bij het provinciaal deel waren betrokken, maar deze hadden uit het werkbudget moeten worden betaald. De afstemming met de provincie over de facturering duurde ook langer dan verwacht. De correctie kon daardoor niet meer in 2018 worden verwerkt, maar is in deze jaarstukken opgenomen. Het gaat om een bedrag van € 12.346. Het voorstel van het restant Werkbudget 2017 dient ter dekking van deze correctie, aangevuld met het restbudget van de reserves Rente en Eenmalig.

Mutaties reserves

Hierboven is bij diverse onderdelen al aangegeven dat de kosten worden gedekt uit reserveringen uit 2017. In 2018 wordt € 47.962 ingezet uit reserveringen van 2017 voor lasten welke op de Agendabudgetten zijn verantwoord, daarnaast valt er € 60 uit deze reserveringen vrij, en blijft er nog € 2.576 over voor de afronding van project Jouw Omgevingswet in 2019.

Tevens ligt er een voorstel tot vrijval van 2 bestemmingsreserves, namelijk Rente en Eenmalig om in te zetten voor de regionale OV-visie en cofinanciering van de ontwikkelingen bij Slimme en Schone Mobiliteit (zie ook toelichting programma 002 en 005). Voor de correctie van de vooruit ontvangen bijdrage voor de uitvoeringsovereenkomst Slimme en Schone Mobiliteit wordt het restant Werkbudget 2017 van Slim en Schoon voorgedragen om vrij te laten vallen.

Conclusie: deze verschillen passen binnen het beleid van de regio. Het DB had in de tweede kwartaalrapportage van 2017 al laten weten dat de toen voorgestelde inzet van de reserves voor de uitgaven in het kader van Mobiliteit vanwege vertragingen werden doorgeschoven naar 2018.

Ten aanzien van de correctie wordt achteraf alsnog het restant Werkbudget 2017 ingezet via vrijval van de restantreservering, alsmede het restantbudget van de 2 bestemmingsreserves. Daarmee besteden we beide restbudgetten uit de reserves zoals bedoeld, namelijk voor Slimme en schone mobiliteit.

Overzicht totale eenmalige baten in 2018

Bij de rapportage 2018 (tot en met 1 oktober 2018) waren de volgende eenmalige voordelen al bekend (allen op de Agendabudgetten):

Vrijval reserve OP restant reservering Tafels	€ 60
Bijdrage gemeente Deventer vanwege afscheid personeel	€ 570
Bijdrage balans UVK Binnensteden	€ 5.000
Bijdrage onderzoek snelle fietsroutes van balans/FRG	€ 5.000 +
	€ 10.630 (I)

Bij het opstellen van deze jaarstukken bleken nog meer eenmalige voordelen, te weten:

Bijdrage Nederlandse Bewegwijzeringsdienst	€ 4.177
Bijdrage provincie Gelderland inzake Uitvoeringsovereenkomst S&SM	€ 81.649 +
Totaal	€ 85.826 (II)

Totaal eenmalig voordeel (I + II): € 96.456.

Mutatie reserves en resultaat 2018:

omschrijving/lasten	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
Storting reserve overlopend projectbudget			
Totaal lasten	-	-	0

omschrijving/baten	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
Bijdrage reserve OP inzake A 1 (212.34)			12.500
Bijdrage reserve OP inzake Electric experience (WB2017)			14.898
Bijdrage reserve OP inzake omgevingswet (212.36)			2.924
Bijdrage reserve OP herijkingsonderzoek (213.36)			15.700
Bijdrage reserve OP inzake Tafels			1.940
Vrijval reserve OP inzake tafels			60
Vrijval restant reserve rente en eenmalig			
Totaal baten	-	-	48.022
Saldo	0	0	48.022

	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
Gerealiseerd saldo van lasten en baten	-18.272	0	-115.278
Mutaties reserve: storting in Overlopend projectbudget	61.100		
Mutaties reserve: onttrekkingen Overlopend projectbudget	75.329		47.962
Mutaties reserve: onttrekkingen rente-egalitatie		0	0
Mutaties reserve: onttrekkingen eenmalige bestedingen			0
Mutaties reserves: vrijval ten gunste van saldo	4.604		60
Gerealiseerd resultaat	561	0	-67.256

Resultaatbestemming 2018			
Voorstel vrijval reserve Rente			65.510
Voorstel vrijval reserve Eenmalige Bestedingen			21.478
Vrijval restantreservering werkbudget Slim en schoon		0	10.502
Voordeel na vrijval reserves			30.234
Voorstel reservering afronding opdracht adviseur S&SM			13.900
Voorstel reservering afronding opdracht Jouw Omgevingswet			5.700
Voorstel reservering afronding opdracht Klimaatadaptatie		0	10.600
Gerealiseerd saldo van lasten en baten			34

3

Programma 001 Bestuur en Bureau

Budgethouder: secretaris

Portefeuillehouder: Allen

Programma: 001

Kosten: wat heeft het programma gekost?

omschrijving	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2018 na wijz	rekening 2018
Totaal PR Stedendriehoek	61.144	92.570	92.570	78.605
Totaal Bureau Stedendriehoek	761.641	695.394	711.612	755.927
Totaal Financiering en Resultaat	1	0		-1
Totaal lasten	822.785	787.964	804.182	834.531

	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2018 na wijz	rekening 2018
Bijdrage gemeenten (PR en bureau)	830.813	787.964	804.182	804.752
Totaal Financiering en Resultaat	0			0
Totaal baten	830.813	787.964	804.182	804.752

Saldo	8.028	0	0	-29.779
--------------	--------------	----------	----------	----------------

De uitgebreide beleidsinhoudelijke toelichting vindt u op pagina 4 en 5 en voor Communicatie op pagina 6 en 7.

Toelichting financiële verschillen:

PR Stedendriehoek

De totaal gerealiseerde lasten voor Communicatie en Bestuur zijn € 13.965 lager dan begroot. Het voordeel op de bestuursgerelateerde kosten bedraagt € 2.713. Bij de kosten voor de accountant is een eenmalig voordeel van € 5.004.

Het voordeel op het budget Communicatie en Lobby bedraagt € 6.249. De kosten voor communicatie worden gedeeld met de Strategische Board: de regio en de Board hebben een gezamenlijk communicatieteam.

Bureau Stedendriehoek

De kosten van het bureau bedragen € 44.315 nadelig.

Het bedrag is als volgt opgebouwd:

- Personele lasten € 18.975 Nadeel
- Werkplek € 1.486 Voordeel
- Control € 26.826 Nadeel
- Totaal € 44.315 Nadeel**

Het nadeel op de personele lasten wordt veroorzaakt door € 36.648 aan hogere salarislasten (kosten extra projectsecretaris, zie pagina 29) en € 17.673 voordeel op overige personele lasten. Mede ingegeven door de stelpost, welke als gevolg van de toetreding van gemeente Heerde hier is opgenomen via een begrotingswijziging.

Bij de kosten werkplek is er een kleine onderschrijving van € 1.486.

Bij Control is een nadeel van € 26.826, welke is veroorzaakt door niet geraamde, maar wel extra ingezette uren waaronder afronding subsidie BBV en interimcontrole. Bij de kosten inzake betalingsverkeer is een voordeel op rente vanwege de afgesloten kasgeldlening afgelopen zomer. Deze leverde door de omgekeerde rentestand juist rente op, in plaats van dat de regio rente moest betalen.

Financiering en resultaat

Bij Financiering en Resultaat zijn geen noemenswaardige verschillen, het betreft hier vooral afrondingsverschillen.

De eenmalige baten in dit programma in 2018 zijn de volgende:

Bijdrage gemeente Deventer inzake afscheid € 570

Indicatoren:

Indicator	Omschrijving	
Formatie	FTE per 1000 inwoners	0.0133
Bezetting	FTE per 1000 inwoners	0.0137
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	1.72
Externe Verhuur	Kosten als % van de totale loonsom+ totale kosten inhuur	62.86%
Overhead	% van de totale kosten	21.67%

Programma 002 Agenda Stedendriehoek

Budgethouder: secretaris

Portefeuillehouder: Allen

Programma: 002

Kosten: wat heeft het programma gekost?

omschrijving/lasten	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
Innovatie	30.250	31.723	30.250
Sociaal Kapitaal	30.250	31.723	30.250
Bereikbaarheid	237.298	103.086	144.373
Leefomgeving	139.587	74.020	94.566
Algemeen	34.185	69.111	43.327
Totaal lasten	471.570	309.663	342.766

omschrijving/baten	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
Bijdrage gemeenten agenda	228.810	309.663	309.663
Bijdrage GLD procesbegeleiding Wonen	56.109		0
Bijdrage prv Gelderland S&SM/UVK	45.746		0
Bijdrage Overijssel wzh Cleantechregio via TG	18.150		0
Bijdrage balans inzake 212.39	3.678		5.000
Bijdrage gemeenten FRG (2017: incl aanvulling)	87.778		
Bijdrage balans inzake 213.35 TBSDK	5.000		
Totaal baten	445.270	309.663	314.663

Saldo	-26.300	0	-28.103
--------------	----------------	----------	----------------

De uitgebreide beleidsinhoudelijke toelichting op de Agenda vindt u op pagina 7 tot en met 14.

Voor de mutaties reserve (reserve Overlopend Projectbudget, dan wel reserve Rente en Eenmalig) wordt verwezen naar pagina 27 en 31 waar deze staan vermeld.

Toelichting financiële verschillen:

Innovatie en Sociaal Kapitaal

omschrijving lasten	begroting 2018	lasten rek	omschrijving baten	begroting 2018	baten rek
Innovatie	31.723		Innovatie		
Bijdrage Strategische Board		30.250	Bijdrage gemeenten agenda	31.723	31.723
Totaal	31.723	30.250	Totaal	31.723	31.723

omschrijving lasten	begroting 2018	lasten rek	omschrijving baten	begroting 2018	baten rek
Sociaal Kapitaal	31.723		Sociaal Kapitaal		
Bijdrage Strategische Board		30.250	Bijdrage gemeenten agenda	31.723	31.723
Totaal	31.723	30.250	Totaal	31.723	31.723

In haar vergadering van 15 oktober 2015 heeft het Dagelijks Bestuur besloten om een kwart van de door de board gevraagde extra bijdragen van 1 euro te financieren uit de begroting van de Wgr. Dit gebeurt door de agendabudgetten voor innovatie en sociaal kapitaal (€ 60.500) daarvoor in te zetten en door in kind leveren van uren vanuit het bureau Stedendriehoek. De

gemeentelijke baten zijn cf. de vastgestelde begroting 2018.
Voor inhoudelijke toelichting, zie pagina 13.

Bereikbaarheid

omschrijving lasten	begroting 2018	lasten rek	omschrijving baten	begroting 2018	baten rek
Bereikbaarheid			Bereikbaarheid		
Stelpost te verdelen lasten	103.086		Bijdrage gemeenten agenda	103.086	103.086
SO snelle fietsroute		6.050	Bijdrage balans (restant cofin)		5.000
<i>BTW bijdrage gemeenten cf verrekening R2017</i>		-1.050			
Inhuur A1		13.310	A1: bijdrage reserve OP (reservering 2017)		
OV-visie (inhuur P2)		40.021	OV-visie: bijdrage reserve Rente/eenmalig		
Electric Experience		14.898	Elect Exp: bijdrage reserve OP (WB 2017)		
Adviseur Slimme en schone mobiliteit/Beekman		39.349			
Inhuur Europese aanbesteding/COPPA		11.061			
Brochure Slim en schoon		8.349			
Interview special		6.050			
Meerureninzet BBV (niet in subsidie BBV)		5.899			
Diverse kosten		437			
Totaal	103.086	144.373	Totaal	103.086	108.086

Sinds 2014 zet de regio in op de duurzame verbreding van de A1. De werkzaamheden voor de regionale projectleider zijn in 2018 gecontinueerd, bij de jaarstukken 2017 was hier budget voor gereserveerd van € 12.500. De werkzaamheden aan de A1 zijn inmiddels gestart, zie ook pagina 12.

Het onderzoek naar de Fietsruggengraat Epe-Apeldoorn-Deventer-Zutphen is afgerond (SO snelle fietsroute in bovenstaand overzicht). Het project liep door tot in de eerste helft van 2018. Het saldo van dit project drukt niet op de exploitatie, maar wordt gedekt door de een bijdrage van de balans (eerder bijdrage van gemeenten en provincie) en is daarmee budgettair neutraal verantwoord in deze stukken. De BTW is verwerkt op dezelfde wijze als in 2017 en wordt cf. eerder gemaakte afspraken met de gemeenten verrekend. De werkzaamheden worden in 2019 verder opgepakt in een nieuw project.

Bij het voorstel voor de herbestemming van de reserves (RR 22 juni 2017) is een bestedingsrichting via Portefeuillehouders overleg Bereikbaarheid aangegeven, onder andere cofinanciering Slimme en schone Mobiliteit, lobby en regionale OV-Visie. De kosten van OV-visie staan hier vermeld, de projecten voor de cofinanciering voor de Uitvoeringsovereenkomst staan vermeld op programma 005, pagina 39.

Bereikbaarheid bestaat niet alleen uit dit Agendabudget, in programma 4 staan de uitgegeven budgetten van het in de zomer afgeronde project Beter Benutten Vervolg (BBV) en het nieuwe subsidieproject Slim en Schoon, zie ook pagina 9. Ten aanzien van BBV kunnen we bij het opstellen van deze jaarrekening melden dat we nog geen uitsluitel van de subsidieverstrekking hebben ontvangen. Het nieuwe subsidieproject Slim en schoon is in de zomer van 2018 gestart en zal eind 2019 worden afgerond, zie verder programma 4. Ten aanzien van de Adviseur Slimme en Schone Mobiliteit kan de regio melden dat er een vervolgoopdracht is verleend.

De gemeentelijke bijdragen zijn cf. de vastgestelde begroting 2018.

Voor een nadere inhoudelijke toelichting over Bereikbaarheid wordt u verwezen naar pagina 9 tot en met 12.

Leefomgeving

omschrijving lasten	begroting 2018	lasten rek	omschrijving baten	begroting 2018	baten rek
Leefomgeving	74.020		Leefomgeving		
Wonen diverse		5.100	Bijdrage gemeenten agenda	74.020	74.020
Omgevingsvisie/inhuur A.Baas		17.781			
Herijkingsonderzoek		28.042	Herijkingsonderzoek: bijdrage reserve OP		
Klimaatadaptatie AT Osborne		2.118			
Omgevingswet /begeleiding DIEP		2.924	Omgevingswet/DIEP bijdrage reserve OP		
Tafels		36.253			
Tafels, inzet reservering 2017		1.940	Tafels: bijdrage reserve OP		
RES bijeenkomst		409			
Totaal	74.020	94.566	Totaal	74.020	74.020

De in 2017 gestarte opdracht voor de Tafel Voedselkwaliteit is in 2018 afgerond en de inzet in 2018 heeft ertoe geleid dat de het DB door wil gaan met de tafel Voedsel en Landschap. Daarnaast is verder vorm gegeven aan de uitvoeringsovereenkomst Toekomstbestendige Binnensteden en levendige dorpskernen via een herijkingsonderzoek, welke is 2018 is afgerond.

De eerste bijeenkomsten inzake de Omgevingswet heeft plaatsgevonden, in 2019 wordt deze opdracht afgerond. Dat geldt ook voor de inzet op Klimaatadaptatie, ook die opdracht loopt door tot in 2019.

Voor nadere inhoudelijke informatie wordt u verwezen naar pagina 8 tot en met 9.

De gemeentelijke baten zijn cf. de vastgestelde begroting 2018.

Algemeen

omschrijving lasten	begroting 2018	lasten rek	omschrijving baten	begroting 2018	baten rek
Algemeen	69.111		Algemeen		
Regiofestival		24.949	Bijdrage gemeenten agenda	69.111	69.111
Open Days		2.100			
Stichting Herenboeren		1.000			
Breed beraad, poster, bijeenkomst en jr onderzoeker		15.278			
Totaal	69.111	43.327	Totaal	69.111	69.111

Op dit onderdeel verantwoordt de regio algemene kosten die niet onder één op één de opgaves te scharen zijn onder de thematische agendabudgetten en waarvoor geen (structurele) raming voorhanden is.

Op 20 september 2018 heeft een Regiofestival plaatsgevonden, zie ook pagina 6.

Voor de EWRC in Brussel (oktober 2018) zijn alleen de kosten verantwoord die betrekking hebben op de deelnemers van het bureau zelf, alsmede de gasten die door de regio waren uitgenodigd voor diner etc. De kosten van de andere deelnemers uit de regio zijn aan betrokken gemeenten gefactureerd. Het bureau coördineert en organiseert dit jaarlijks voor de regiogemeenten.

De kosten van Breed Beraad worden hier ook verantwoord, inclusief de kosten van de junior onderzoeker ten behoeve van de Agenda Cleantech Regio. Deze kosten zijn met de Board gedeeld. Zie ook pagina 5.

De gemeentelijke baten zijn cf. de vastgestelde begroting 2018.

De eenmalige bate op dit programma betreft alleen de balansbijdrage voor de afronding van de FRG (niet BBV) ad € 5.000 (via balans).

Programma 004 Mobiliteit

Budgethouder: secretaris

Portefeuillehouder: Slimme en schone
Mobiliteit

Programma: 004

Kosten: wat heeft het programma gekost?

Op dit programma worden zowel de budgetten van het afgeronde programma Beter Benutten Vervolg (BBV) als het nieuwe programma Slimme en Schone Mobiliteit weergegeven. De overeenkomst tussen beide programma's is het dat allebei subsidieprojecten zijn waar naast subsidiebijdragen van Rijk en provincies ook cofinanciering aan de orde is.

De inhoudelijk toelichting inzake Mobiliteit en Bereikbaarheid vindt u op pagina 9 tot en met 12.

Ten aanzien van BBV kan de regio melden dat de subsidieverantwoordingen eind september 2018 zijn ingediend bij de subsidieverstrekkers. Ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening was er nog geen uitsluitel ten aanzien van de vaststelling van het subsidie. Een uitzondering daarop vormt het deelprogramma Fietsruggengraat. Dit was een aparte subsidiebeschikking en van dit onderdeel is al wel een herbeschikking ontvangen. Onder de noemer Apeldoorn-Deventer herinzet BBV, zie ook pagina 35, wordt dit project in 2019 verder uitgevoerd.

Hieronder staat een samenvatting van de uitgaven van BBV welke in 2018 zijn gedaan. Voor de volledigheid van gehele programma verwijst de regio naar de beschikbare eindrapportage. Op de balans resteert nog een bedrag van ruim € 800.000, welke beschikbaar is voor de afrekening van het subsidie met de diverse partijen.

Beter Benutten Vervolg

omschrijving	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
Slim reizen vervolg	488.438		148.124
Fietsruggengraat	1.202.361		1.394.627
Apeldoorn	382.897		13.034
Deventer	0		0
Slim vervoeren	73.725		102.471
ITS	183.904		372.217
Projectbureau	21.812		44.236
BBV (stelpost uitgaven ihkv subsidie)	0	0	0
C-ITS extra	86.781		109.953
Minder Hinder	18.133		609
Implementeren ITS Toepassingen	0		0
Stimuleren Fiets	0		93.510
Totale uitgaven	2.458.052	0	2.278.780

omschrijving	rekening 2016	begroting 2018	rekening 2018
Bijdragen gemeenten ITS (Apeldoorn en Deventer)	25.000		0
Beter benutten vervolg, te ontvangen subsidies correctie van balans, geormerkt budget BBV	1.243.833 1.189.219	0	2.278.780
Totale inkomsten	2.458.052	-	2.278.780
Saldo	-	-	-

Slimme en schone Mobiliteit

omschrijving	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2018 na wijz	rekening 2018
Campagne vlot en veilig fietsen			179.250	16.545
Werkgeversaanpak			172.250	69.245
Data/ITS			172.250	31.869
Slimme Mobiliteit			138.000	0
Multimodaliteit			174.107	4.000
Duurzame verbreding A1			25.000	11.440
E-mobility			138.000	25.000
Logistiek			120.500	50.707
Subsidie SSM algemeen				293
- Communicatie			79.374	55.644
- Subsidieadviseur			79.374	4.030
- Financieel advies			79.374	5.445
			1.357.479	274.219
omschrijving	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2018 na wijz	rekening 2018
Rijkssubsidie			702.479	274.219
Provinciale subsidie (overzicht bijdrage regio)			655.000	
Overige bijdragen van instellingen en personen				
Bijdragen gemeenten				
			1.357.479	274.219
Saldo			-	-

omschrijving/lasten	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
VO ontwerp snelle fietsroutes		0	802
Projectondersteuning/leiding			13.232
Apeldoorn - Deventer herinzet BBV			0
Totaal lasten	-	-	14.034

omschrijving/baten	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
Subsidie prv Overijssel en Gelderland		0	13.232
Bijdrage restant FRG van balans			802
Totaal baten	-	-	14.034
Saldo	0	0	0

Bovenstaande projecten zijn in 2018 gestart, de bedragen van de begrotingswijziging betreffen het gehele project. De einddatum was toen gezet op 31 december 2018, inmiddels vastgesteld op 31 december 2019. Vandaar de grote afwijking ten opzichte van de begrote bedragen.

Hier staan de uitgaven tot en met december 2018, het restant van het ontvangen subsidie staat op de balans.

Programma 005 Uitvoeringsovereenkomsten

Budgethouder: secretaris

Portefeuillehouder: Allen

Programma: 005

Kosten: wat heeft het programma gekost?

omschrijving	rekening 2017	begroting 2018	rekening 2018
Slimme en schone Mobiliteit		0	90.100
Correctie onjuiste berekening werkbudget 2017			12.346
Toekomstbestendige binnensteden en dorpskernen		0	5.000
		-	107.446

omschrijving		begroting 2018	rekening 2018
Bijdrage provincie UITV OVK SSM			45.050
Bijdrage gemeenten UITV OVK TDK van balans			5.000
		-	50.050

Saldo		-	-57.396
--------------	--	---	----------------

De uitgebreide beleidsinhoudelijke toelichting vindt u op voor Slimme en schone Mobiliteit op pagina 10 en verder, die voor de Toekomstbestendige binnensteden en levendige dorpskernen op pagina 9.

Bij deze jaarrekening stellen wij voor de reserves eenmalig en rente te laten vrijvallen om de kosten inzake deze uitvoeringsovereenkomst te dekken, de andere helft wordt door de provincie bekostigd.

Bij het opstellen van de jaarstukken 2017 waren andere inzichten en berekeningen gedaan, dan welke uiteindelijk in de UVK werden verwerkt. Het bleek dat enkele budgetten ten onrechte bij het provinciaal deel waren betrokken, maar deze hadden uit het werkbudget moeten worden betaald. De afstemming met de provincie over de facturering duurde ook langer dan verwacht. De correctie kon daardoor niet meer in 2018 worden verwerkt, maar is in deze jaarstukken opgenomen. Het gaat om een bedrag van € 12.346. Het voorstel van het restant Werkbudget 2017 dient ter dekking van deze correctie, aangevuld met het restbudget van de reserves Rente en Eenmalig.

De provinciale bijdrage hier opgenomen is het deel van 2018 wat nodig is om de kosten op te vangen. In totaal is voor 2018 € 81.649 ontvangen, welke ook genoemd is bij eenmalige baten. Het niet ingezette deel staat op de balans, zie ook pagina 25.

WET NORMERING TOPINKOMENS (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op regio Stedendriehoek van toepassing zijnde regelgeving: artikel 1.2.1. h. WGR.

Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor regio Stedendriehoek is € 189.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

In 2018 zijn door de regio Stedendriehoek geen salarissen betaald die boven deze norm uitkomen. De leden van het Dagelijks en Algemeen Bestuur van de regio Stedendriehoek, allen genoemd op pagina 4 en 5 van deze jaarstukken, vallen onder het begrip topfunctionaris als bedoeld in de WNT, maar ontvangen van de regio Stedendriehoek geen bezoldiging.

De secretaris van de regio Stedendriehoek moet eveneens worden aangemerkt als topfunctionaris als bedoeld in de WNT. De huidige secretaris, mevrouw C.W. Verheggen, is gedetacheerd vanuit de provincie Gelderland. De omvang van de functie bedraagt 28,8 uur per week. De kosten 2018 bedragen € 86.259 (afgerond) excl. BTW. Op de factuur worden de totale loonkosten aan de regio rekening gebracht. In 2017 bedroegen de totale lasten € 86.259 excl. BTW.

2018

functie externe inhuur	secretaris C.W. Verheggen
bezoldiging (excl BTW)	86.259
Belastbare en variabele onkostenvergoeding	
Duur functievervulling	1 januari tm 31 december 2018
Omvang functievervulling	28,8 uur contract per week
Individueel WNT-maximum	151.200

2017

functie externe inhuur	secretaris C.W. Verheggen
bezoldiging (excl BTW)	86.259
Belastbare en variabele onkostenvergoeding	
Duur functievervulling	1 januari tm 31 december 2017
Omvang functievervulling	28,8 uur contract per week
Individueel WNT-maximum	144.800

7. Taakveldenoverzicht

Taakveld	omschrijving post regio	BEGROTING 2018 NA WIJZ		GEREALISEERD 2018	
		lasten	baten	lasten	baten
0.1	Kosten Bestuur		2.500		1.141
0.1	Bestuurlijke bijeenkomsten		7.200		5.846
0.1	Accountantskosten		23.441		18.438
0.1	Bestuur				
0.4	Stedendriehoekindex		10.100		6.657
0.4	Driehoeksverhouding		25.250		7.267
0.4	Website		6.565		10.883
0.4	Promotie		17.514		28.373
0.4	Salarislasten		524.016		560.664
0.4	Overige personeelslasten		4.893		1.436
0.4	Ondersteuning pers.zaken		1.015		1.570
0.4	Lidmaatschappen/abonnementen etc.		1.119		1.042
0.4	Representatie		3.769		5.292
0.4	Kosten werkplek (automatisering, meubilair, kantoorbenodigdheden, dig archief)		90.900		89.414
0.4	Kosten controller en administratie		69.497		96.785
0.4	Stelpost uitbreiding toetreding gemeente		16.218		0
0.5	diverse afrondingsverschillen				-1
0.5	Kosten betalingsverkeer		185		69
0.5	Credit rente rekening courant				-1
0.5	Credit rente kasgeldlening				-344
0.4	Ondersteuning organisatie/overhead				
0.8	Agenda: stelpost Algemeen		69.111		43.327
0.8	Bijdragen gemeenten tbv jaarlijkse exploitatie			1.113.845	
0.8	Bijdrage Deventer inzake personeel				1.113.845
0.8	Overige baten en lasten				570
0.10	mutatie reserve			0	47.962
0.10	vrijval reserve ten gunste van exploitatie				60
0.11	resultaat van de rekening van baten en lasten			-67.257	
0.1	Bestuur en Ondersteuning				
2.1	Verkeer en Vervoer				
	Agenda: stelpost Bereikbaarheid		103.086		144.373
	Uitvoeringsovereenkomst Slimme en schone mobiliteit				102.446
	Bereikbaarheid: Project Beter Benutten Vervolg: subsidie, geen bijdrage regio		0	0	2.278.780
	Bereikbaarheid: Project Slimme en schone mobiliteit: subsidie, geen bijdrage regio		1.357.479	1.357.479	274.219
	Bereikbaarheid: Programma FIETS				14.034
2.	Verkeer en Vervoer				5.000
3.1	Economische ontwikkeling		31.723		30.250
3.	Economie				
6.1	Samenkracht en Burgerparticipatie		31.723		30.250
6.	Sociaal Domein				
8.1	Structuurplannen en -visies		74.020		94.566
	Uitvoeringsovereenkomst Toekomstbestendige Binnensteden en dorpskernen				5.000
8.	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke vernieuwing				5.000
Totaal 2018			2.471.324	2.471.324	3.784.519
					3.784.519

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling Regio Stedendriehoek

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de gemeenschappelijke regeling Regio Stedendriehoek te Twello gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Regio Stedendriehoek op 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenschappelijke regeling (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen, zoals opgenomen in Normenkader 2018 gemeenschappelijke regeling Regio Stedendriehoek.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2018;
2. het overzicht van baten en lasten over 2018;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenschappelijke regeling op 22 juni 2017, het normenkader van 10 januari 2019 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Regio Stedendriehoek zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

e info@stolwijkkelderman.nl
www.stolwijkkelderman.nl

Lid van:

stolwijk **kennisnetwerk**

Terborgseweg 25b
7001 GM Doetinchem
t 0314 36 91 11

Mercurion 3
6903 PX Zevenaar
t 0316 34 18 48

Postbus 595
7000 AN Doetinchem

kvk 09197964
btw NL0075.20.992.B.01
iban NL10ABNA0446421928

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 38.500. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan de algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 38.500 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordeningen, zoals opgenomen in normenkader 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een overzicht van onze verantwoordelijkheden inzake de controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de NBA www.nba.nl.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Doetinchem, 11 april 2019

Stolwijk Kelderman

w.g. R.H. Gosselink-Wolbrink RA

e info@stolwijkkelderman.nl
www.stolwijkkelderman.nl